

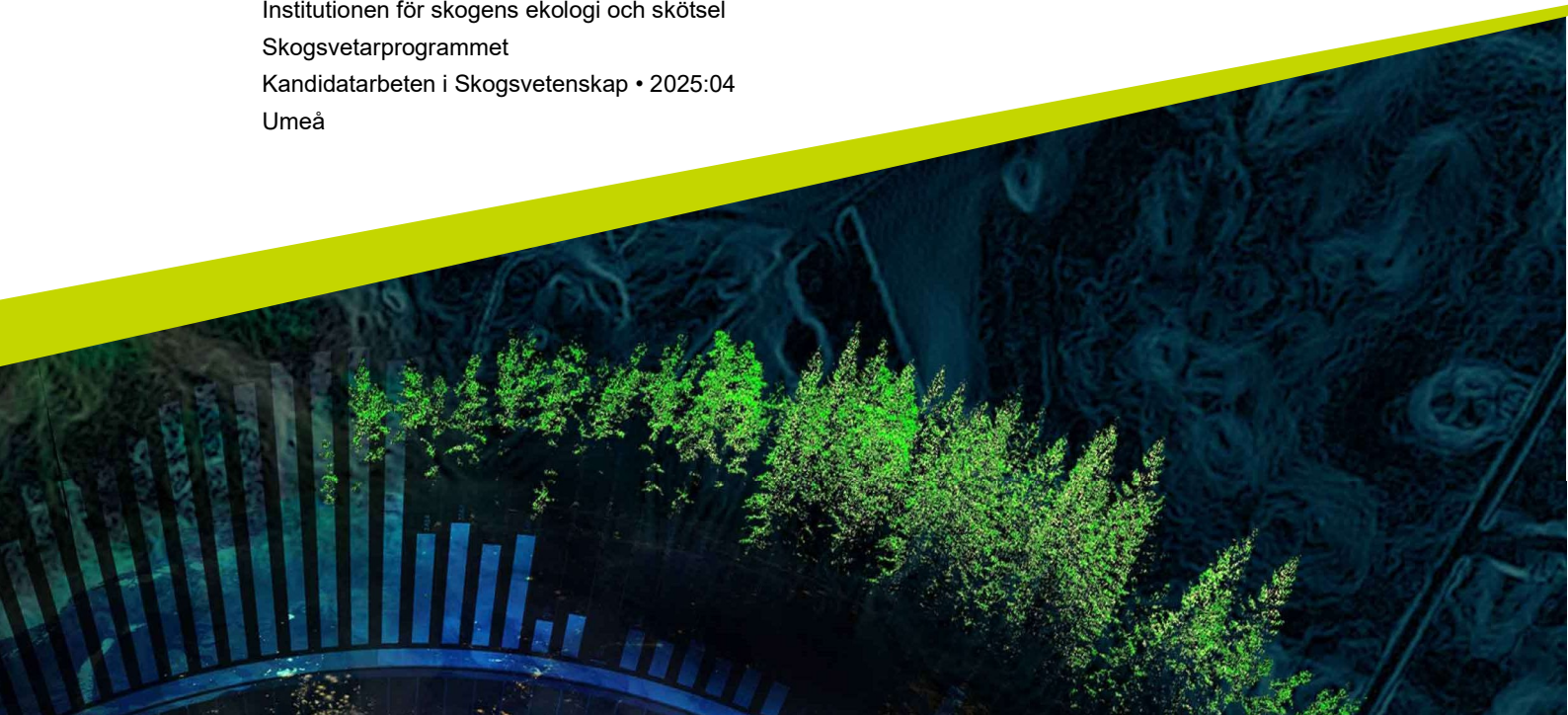

Den historiska utvecklingen av skogslagstiftning i Sverige

En rättslig analys

Adam Eliasson & Henry Arnvik

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för skogsvetenskap
Institutionen för skogens ekologi och skötsel
Skogsvetarprogrammet
Kandidatarbeten i Skogsvetenskap • 2025:04
Umeå

Den historiska utvecklingen av skogslagstiftning i Sverige – En rättslig analys

Författarens namn: Henry Arnvik & Adam Eliasson

Handledare:	Lars Östlund, Sveriges Lantbruksuniversitet, institution för skogens ekologi och skötsel
Examinator:	Peichen Gong, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för skogsekonomi
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i Skogsbruksvetenskap
Kurskod:	EX1015
Program/utbildning:	Skogsvetarprogrammet
Kursansvarig inst.:	Institutionen för skogens ekologi och skötsel
Utgivningsort:	Umeå
Utgivningsår:	2025
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Serietitel:	Kandidatarbeten i Skogsvetenskap
Delnummer i serien:	2025:04
Nyckelord:	Rättsdogmatik, Rättshistoria, Komparativ juridisk metod, Skogshistoria, Skogslagstiftning, Skogsvårdslag.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för skogsvetenskap

Institutionen för skogens ekologi och skötsel

Sammanfattning

Sverige har en lång tradition av skoglig lagstiftning. Den skogliga lagstiftningen har kontinuerligt omformulerats i takt med förändrade samhällsbehov och skiftade synsätt på skogens värde och funktion. Den första sammanhållna nationella skogsvårdslagen stiftades år 1903 och utgöra en normativ referenspunkt för det rättsliga ramverket i efterföljande skogsvårdslagar.

Vår uppsats analyserar och jämför utvecklingen av svensk skogslagstiftning. Undersökningen gjordes på skogsvårdslagarna som stiftades år 1903, 1923, 1948, 1979 och 1993 samt skogsordningen från 1734 års lag för att ge ett bredare skogshistoriskt perspektiv. Studien använde tre metodologiska angreppssätt: rättsdogmatisk metod, rättshistorisk metod samt juridisk komparativ metod.

Vi belyste att skogslagstiftning har tenderat att utgå från två olika styrningsmodeller. En mer restriktiv med detaljreglering och en annan som bygger mer på målsättning och rådgivning. Vi kom fram till att flera av lagarna som uppstått under sagd tid har haft sina styrkor och svagheter, vissa lagar hade till och med motsatt effekt från vad den eftersträvade. Denna uppsats bidrar med insikter som belyser hur skogslagstiftningen har påverkat skogsbrukets utveckling över tid och ger en grund för att analysera framtida juridiska och politiska vägval inom området.

Nyckelord: Rättsdogmatik, Rättshistoria, Komparativ juridisk metod, Skogshistoria, Skogslagstiftning, Skogsvårdslag

Abstract

Sweden has a long tradition of forestry legislation. The forestry laws have continuously been revised in response to changing societal needs and shifting perspectives on the value and function of forests. The first comprehensive national forestry act was enacted in 1903, serving as a normative reference point for the legal framework of subsequent forestry laws.

Our thesis analyzes and compares the development of Swedish forestry legislation. The study examines the forestry acts enacted in 1903, 1923, 1948, 1979, and 1993, as well as the forestry regulations from the 1734 law, to provide a broader historical perspective. Three methodological approaches were used: the legal dogmatic method, the legal historical method, and the comparative legal method.

We highlighted that forestry legislation has generally followed two different governance models: one more restrictive with detailed regulations and another based more on goal-setting and advisory principles. We found that several of the laws enacted during the studied period had their strengths and weaknesses, with some even producing outcomes contrary to their intended objectives. This thesis provides insights that illuminate how forestry legislation has shaped the development of forestry practices over time and offers a foundation for analyzing future legal and political directions in the field.

Keywords: Legal dogmatics, Legal history, Comparative legal method, Forest history, Forest legislation, Forestry act

Förord

Detta kandidatarbete är utfört vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå och omfattar 15 högskolepoäng.

Vi vill börja med att rikta ett varmt tack till vår handledare Lars Östlund för hans värdefulla stöd, vägledning och insiktsfulla kommentarer under hela arbetsprocessen. Hans engagemang, tillgänglighet och förmåga att ställa rätt frågor har varit avgörande för arbetets utveckling.

Denna uppsats är resultatet av många timmars arbete, där vi med stor nyfikenhet har försökt belysa skogslagstiftningens utveckling över tid. Vi hoppas att arbetet kan bidra till en ökad förståelse för den svenska skogslagstiftningens historiska utveckling, samt dess rättsliga och samhällseliga betydelse i olika epoker. Genom att sätta lagstiftningen i ett historiskt och rättsvetenskapligt sammanhang vill vi visa hur lagens form och innehåll speglar samtidens värderingar, politiska prioriteringar och syn på skogen som resurs.

Innehåll

Figurförteckning	7
1. Introduktion	8
1.1 Syfte och frågeställningar	9
2. Metod.....	10
2.1 Terminologi	10
2.2 Rättsliga metoder	10
2.3 Material	11
2.4 Kategorisering	11
3. Resultat	13
3.1 1734 års Skogsordning	13
3.1.1 Återväxt.....	13
3.1.2 Avverkning	13
3.1.3 Skogsägarens ansvar	14
3.1.4 Skogens ålder	14
3.1.5 Statligt intresse	14
3.1.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	15
3.1.7 Övrigt	15
3.2 1903 års Skogsvårdslag	16
3.2.1 Återväxt.....	16
3.2.2 Avverkning	17
3.2.3 Skogsägarens ansvar	17
3.2.4 Skogens ålder	17
3.2.5 Statligt intresse	17
3.2.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	18
3.2.7 Övrigt	18
3.3 1923 års Skogsvårdslag	19
3.3.1 Återväxt.....	19
3.3.2 Avverkning	19
3.3.3 Skogsägarens ansvar	20
3.3.4 Skogens ålder	20
3.3.5 Statligt intresse	20
3.3.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	21
3.4 1948 års Skogsvårdslag	21
3.4.1 Återväxt.....	21
3.4.2 Avverkning	22
3.4.3 Skogsägarens ansvar	22
3.4.4 Skogens ålder	22

3.4.5	Statligt intresse	22
3.4.6	Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	23
3.4.7	Övrigt	23
3.5	1979 års Skogsvårdslag	23
3.5.1	Återväxt.....	23
3.5.2	Avverkning	24
3.5.3	Skogsägarens ansvar	24
3.5.4	Skogens ålder	25
3.5.5	Statligt intresse	25
3.5.6	Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	25
3.5.7	Övrigt	26
3.6	1993 års Skogsvårdslag	26
3.6.1	Återväxt.....	26
3.6.2	Avverkning	26
3.6.3	Skogsägarens ansvar	27
3.6.4	Skogens ålder	27
3.6.5	Statligt intresse	27
3.6.6	Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen	27
3.6.7	Övrigt	28
4.	Diskussion	29
4.1	En övergripande analys av skogsvårdslagarnas framväxt	29
4.2	Analys av svensk skogslagstiftning	32
4.2.1	Återväxt - Hur rättsregler skapar framtidens skog.....	33
4.2.2	Avverkning - Skiftande normer mellan återhållsamhet, effektivitet och frihet 35	
4.2.3	Skogsägarens ansvar - En rättsutveckling från kontroll till tillit.....	37
4.2.4	Skogens ålder – Rättsliga begrepp i förändringens spår	38
4.2.5	Statligt intresse - Hur skogen reglerats i linje med statens behov.....	39
4.2.6	Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen - Rättens strävan mot ett multifunktionellt skogsbruk.....	41
4.2.7	Övrigt	43
5.	Slutsats	44
6.	Referenser	45
6.1	Litteratur.....	45
6.2	Offentliga tryck	47
	Populärvetenskaplig sammanfattning	49

Figurförteckning

Figur 1. Paragraf 8–10 i Byggningsbalken, Kap. 10 (Sveriges Rikes Lag 1734). http://bit.ly/4jEK8z2 [2025-04-01].....	14
Figur 2. Paragraf 1 §, kap. 14. (Sveriges Rikes Lag 1734) http://bit.ly/4jEK8z2 [2025-04-01]	15
Figur 3. Paragraf 1–2 § kap. 14. (Sveriges Rikes Lag 1734) http://bit.ly/4jEK8z2 [2025-04-01].....	16

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
SVL	Skogsvårdslag
LVAES	Lagen angående vård af enskildes skogar
LAS	Lag angående skyddskogar
FASS	Förordning angående skogsvårdsstyrelser
FASA	Förordning angående skogsvårdsafgifter
KAP	Kapitel
SFS	Svensk författningssamling
RSKR	Riksdagens skrifvelse
PROP	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
SRL	Sveriges Rikes Lag

1. Introduktion

Sverige har en lång historia av skoglig lagstiftning. Lagstiftning som rör skog och skogsnyttjande har förekommit i Sverige sedan 1100-talet (SOU 2024:91). Dessa tidiga regler var i första hand lokalt förankrade, men kom successivt att formaliseras och integreras i rikets lagstiftning i takt med statens framväxt och centralisering. Med samhällsutvecklingen följde också förändrade behov och synsätt på skogen, vilket avspeglas i de skogliga regelverkens successiva omformuleringar (Holmberg, 2005).

Redan i 1734 års lagstiftning framträder tidiga försök att reglera skogsbruket i en uthållig riktning genom krav på bland annat återhållsamhet vid avverkning och en tydlig prioritering av död ved framför friskt virke (SRL, 1734). Lagens paragrafer speglar en växande medvetenhet om skogens ekonomiska och strategiska betydelse och antyder att skogen redan då betraktades som en samhällsviktig resurs vars nyttjande behövde balanseras mot långsiktig hushållning. Under 1700-talet fanns den grundläggande kunskapen från Europa angående skogsvårdande metoder såsom trakthyggesbruk, fröinsamling, sådd, plantering och drift av plantskolor. Trots denna kännedom var intresset för att tillämpa aktiv skogsvård begränsat (Kardell, 1988) och det skulle dröja mer än 150 år tills den första lagen som aktivt tillämpar skogsvård att träda i kraft.

År 1903 kom den första sammanhållna nationella skogsvårdslagen i Sverige som kom att utgöra en normativ referenspunkt för det rättsliga ramverket i efterföljande skogsvårdslagar under perioden 1903–1993 (Appelstrand, 2012). När den moderna skogsvårdslagstiftningen tog form i början av 1900-talet markerade det ett skifte i användandet av styrningsmetoder. Den statliga regleringen av skogsbruket har sedan dess pendlat mellan två styrningsmodeller: å ena sidan en form av *bottom-up* styrning med fokus på, informell, icke-hierarkisk styrningslogik, där skogsägare fick bruka sin skog relativt fritt och myndigheter agerade främst genom rådgivning, kunskapsspridande, och lokal anpassning; å andra sidan en så kallad *top-down* styrning med fokus på en mer hierarkisk, formell och centraliserad styrning, baserad på ett regelstyrt system av kontroll och efterlevnad (Appelstrand, 2012; Stjernquist, 1973).

Under 1900-talet skedde flera förskjutningar mellan dessa modeller. 1903 års skogsvårdslag ansågs epokgörande med dess nya *bottom-up* styrning (Ekelund & Hamilton, 2001). Efter 1903 utvecklades kommande skogsvårdslagar successivt mot *top-down* styrning, slutresultatet blev 1979 års lagstiftning som innebar ett starkt centraliserat regelverk med en huvudsaklig fokus på kontroll och efterlevnad. År 1993 svängde pendeln igen och den nya lagstiftningen betonade

återigen markägarens ansvar och frihet, där principen om "*frihet under ansvar*" blev vägledande. (Ekelund & Hamilton, 2001; Appelstrand, 2012; Östlund, 1997).

Genom en objektiv, textnära analys fokuserar vår studie på exakt vad som står i lagarna och vilka budskap som förmedlas. Vi kommer analysera de skogsvårdslagar som uppkom under 1900-talet men använder även 1734 års skogsordning som en referenspunkt för att belysa hur styrningen av skogsbruket har utvecklats mellan modern och tidigmodern tid.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna uppsats är att analysera innehållet i svensk skogslagstiftning, jämföra de olika författningarna mot varandra och undersöka hur lagstiftningen har utvecklats över tid. Denna analys gör vi på de skogslagstiftningar som stiftades år 1903, 1923, 1948, 1979 och 1993, i form av deras lagar, förordningar och föreskrifter. För att ge ett bredare historiskt perspektiv inkluderar vi även 1734 års skogsordning.

De frågeställningar vi vill besvara är följande:

- Vad är budskapet i varje lag?
- Hur har skogslagstiftningens struktur och innehåll förändrats över tid?
- Hur skiljer sig lagstiftningarna från varandra?

Utöver detta kommer vi att diskutera den historiska bakgrunden till varje lag, samt vilka konsekvenser lagarna har fått i efterhand. Särskilt fokus lägger vi också vid att belysa vilka styrningsmodeller som varit framträdande i respektive lagstiftning, samt hur dessa har förändrats över tid.

2. Metod

2.1 Terminologi

Detta arbete behandlar de rättsliga begreppen lag, förordning, föreskrift och proposition. För att kunna tolka skogsvårdslagstiftning behövs förståelse för dessa begrepp och deras inbördes relation. Lagar är regler som alla medborgare i ett land måste följa. Det är endast riksdagen som får besluta om lagar och för att ändra en lag måste riksdagen besluta om en ny lag. Förordningar är regler som alla medborgare i ett land måste följa. Det är regeringen eller EU-lagstiftning som får besluta om förordningar. Föreskrifter är rättsligt bindande regler som kompletterar lagar och förordningar. Det är myndigheter, kommuner och landsting som beslutar om föreskrifter. Om kommuner och landsting beslutar om föreskrifter gäller de lokalt i kommunen eller landstinget. En proposition är ett förslag från regeringen till riksdagen som gäller en ny lag eller en lagändring (Riksdagen, u, å).

2.2 Rättsliga metoder

Denna uppsats vilar på tre metodologiska angreppssätt: rättsdogmatisk metod, rättshistorisk metod samt juridisk komparativ metod.

För det första används en rättsdogmatisk metod. Den rättsdogmatiska analysen syftar till att rekonstruera rättsordningens normativa innehåll (Jareborg, 2004). Även om begreppet rättsdogmatisk metod är föremål för diskussion inom rättsvetenskapen (Sandgren, 2007), används det i denna uppsats i enlighet med en vedertagen definition: ”(1) avser att analysera vad som är gällande rätt i ett avseende genom att (2) tolka innehållet i de rättskällor som åtnjuter auktoritet” (Hjertstedt, 2021). Med detta tillvägagångssätt klarläggs i resultatet vad rättsreglerna faktiskt innebär.

För det andra tillämpas en rättshistorisk metod, vilket innebär att skogslagstiftningens utveckling studeras med fokus på förändringar över tid, där rättsregler sätts i relation till det historiska sammanhang i vilket de har uppkommit (Gräns, 2015). Vi kommer använda denna metod genom att redovisa resultaten kronologiskt.

Avslutningsvis används en komparativ juridisk metod, där regler med liknande funktion i olika skogsvårdslagar ställs i relation till varandra (Valguarnera, 2015). Detta görs för att synliggöra centrala skillnader och likheter i deras utformning och rättsliga innebörd. För att tillämpa den komparativa metoden skapar vi

kategorier som är samma för varje lag för att belysa skillnader och likheter mellan lagarna.

I vår diskussion kommer vi återigen tillämpa dessa rättsliga metoder för att tolka de olika lagarnas rättsliga innebörd, förstå deras historiska bakgrund samt dra slutsatser om skillnader i skogslagstiftningen över tid.

2.3 Material

Som empiriskt underlag för uppsatsen analyserade vi de ursprungliga versionerna av *Sveriges rikes lag* från 1734, 1903 års Skogsvårdslag, 1923 års Skogsvårdslag, 1948 års Skogsvårdslag, 1979 års Skogsvårdslag och 1993 års ”*Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)*”. Vi har valt att använda de ursprungliga upplagorna av dessa lagar och har inte beaktat de förändringar eller uppdateringar som genomförts under tiden mellan lagstiftningarna. Vi har inte heller analyserat andra lagar som påverkat skogsbruket under denna tid.

2.4 Kategorisering

Analysen har genomförts genom en systematisk genomgång av respektive lagstiftning. I denna genomgång har vi identifierat de centrala principer som lagen vilar på. Dessa komponenter har därefter tematiserats och jämförts kronologiskt, i syfte att synliggöra förändrade prioriteringar och normativa skiften inom svensk skogslagstiftning över tid.

För att strukturera analysen och möjliggöra en systematisk jämförelse mellan de olika lagarna har ett antal kategorier etablerats. Dessa kategorier speglar återkommande teman i lagstiftningen och representerar centrala aspekter av skogspolitiken. Kategorierna har identifierats dels genom en inledande genomläsning av lagtexterna, dels med stöd i tidigare forskning om skogspolitikens historiska utveckling. Vissa paragrafer har kunnat knytas till flera kategorier, men har i dessa fall placerats i den kategori som bedömts vara mest relevant utifrån kontext och innehåll.

Varje lag har analyserats med utgångspunkt i följande kriterier:

- **Återväxt:** Denna kategori behandlar regler kring skyldigheten att säkerställa skoglig återväxt efter avverkning.
- **Avverkning:** Denna kategori behandlar regler kring skyldigheten kring skogsavverkning. Det inkluderar avverkningsformer, restriktioner för kalhyggen, samt eventuell beståndsrelaterad styrning av avverkning.

- **Skogsägarens ansvar:** Denna kategori behandlar regler kring skyldigheten på den enskilde skogsägarens enligt lagen. Det inkluderar exempelvis skyldighet till skötsel, återväxtåtgärder och anmälningsplikt.
- **Skogens ålder:** Denna kategori behandlar regler kring skyldigheten om hur olika stadier av skogens utveckling behandlas. Kategorin belyser även eventuella incitament eller begränsningar kopplade till skogens ålder.
- **Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen:** Denna kategori behandlar regler kring skyldigheten om miljöhänsyn, skydd av biologisk mångfald, samt regler för hänsyn till vatten, mark och djurliv. Det analyseras hur ekologiska värden integrerats i skogslagstiftningen över tid. Kategorin behandlar även hur lagstiftningen förhåller sig och beaktar andra samhällsintressen såsom rekreation, rennärning, och andra markanvändningsformer.
- **Statligt intresse:** Denna kategori behandlar lagens uttryck för statens roll i skogspolitiken. Det inkluderar frågor om central styrning, målformuleringar på nationell nivå, samt relationen mellan stat och skogsägare.
- **Övrigt:** Denna kategori behandlar bestämmelser som inte fullt ut passar in under de ovanstående kategorierna, men som är återkommande eller särskilt framträdande i vissa lagar.

3. Resultat

3.1 1734 års Skogsordning

1734 års lag innehöll flera bestämmelser som reglerade skogsbruket och användningen av skogsmark. Lagen tydliggjorde att skogen är en gemensam resurs i byar med oskiftad mark¹. Lagen stadgade att jordägare fick bruka skogen för husbehov och försäljning men behövde samtycke från andra bybor eller tillstånd av myndigheter vid större ingrepp/avverkning. Lagen införde även böter vid olaglig avverkning på annans- eller kronans mark (Sveriges rikes lag 1734).

3.1.1 Återväxt

Lagen stadgade att alla som högg *bärande träd*² på skatte- eller kronojord³ skulle därefter plantera två nya träd av samma trädslag för varje träd som höggs ner. I Konungens park⁴ skulle fyra nya träd planteras av samma trädslag. De som högg träden skulle också skydda de planterade träden till de vuxit upp så att boskap inte längre kunde skada dem (Byggningsbalken kap 13, 5§).

3.1.2 Avverkning

Lagen stadgade att skattebonde fick nyttja egen skog för husbehov och försäljning under förutsättning att skogen ej ”utödes” (överexploateras) och att hemmanet⁵ ej förfaras brist på resurser. Skattebonde⁶ skulle i första hand använda vindfällan, torra träd, kvistar och stubbar som ved. Avverkning på annans mark var förbjudet (Byggningsbalken kap 10, 8§.). Fällning och svedjning fick ske i ”oduglig” skog, dock utan att skada bärande träd, mastträd, skeppsvirke eller timmervirke. (Byggningsbalken kap 14, 1§.)

¹ Oskiftad mark avser mark som brukas gemensamt av flera ägare utan att vara uppdelad i enskilda ägolotter genom skiftesreformer. Det var vanligt förekommande på 1700-talet (Gadd, C-J. 2020)

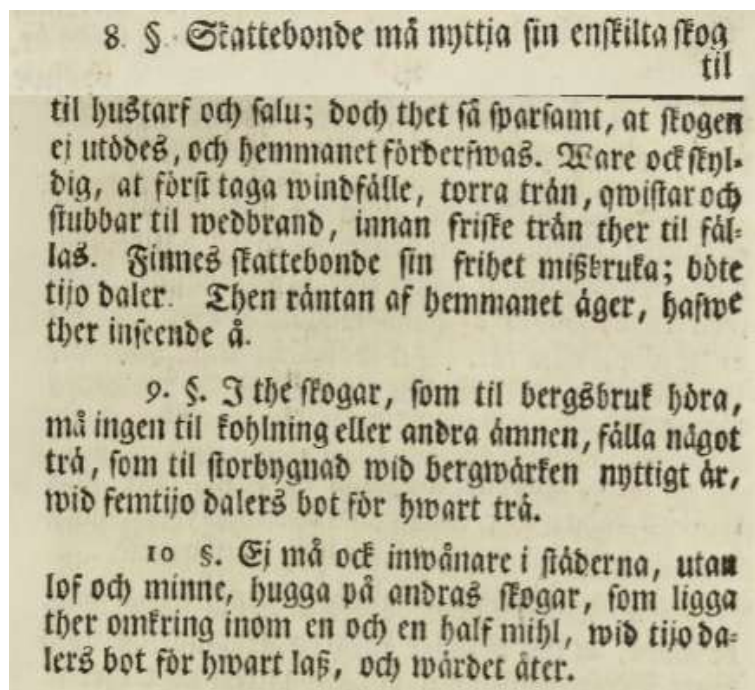
² Bärande träd innebär i äldre svenska lagar, fruktbärande träd, som till exempel bok, apel, ek (Nationalencyklopedin)

³ Skattejord var den mark för vilken bönderna ägde och var tvungna att betala en grundskatt till kronan, Kronojord: Ägdes av kronan men brukades av bönder, kan ses som dåtidens arrende av mark. (Gadd, C-J. 2020)

⁴ Konungens park i 1734 års lag avser kungligt ägd eller kronans skog som var särskilt skyddad från privat nyttjande. (SRL 1734)

⁵ Hemmanet var en självständig jordbruksfastighet som betalade skatt till kronan (FHO 2019).

⁶ Skattebonde var en brukare av skattejord och hemmansägare (SRL 1734)

Figur 1. Paragraf 8–10 i Byggningsbalken, Kap. 10. Byggningsbalken. (Sveriges Rikes Lag 1734). <http://bit.ly/4jEK8z2> [2025-04-01]

3.1.3 Skogsägarens ansvar

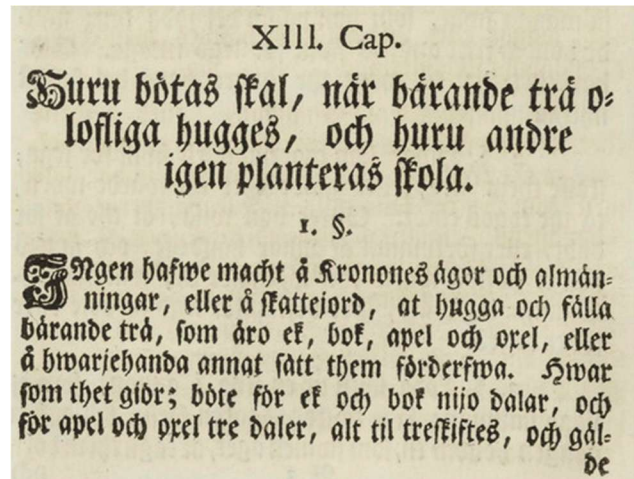
Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde skogsägarens ansvar.

3.1.4 Skogens ålder

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde skogens ålder

3.1.5 Statligt intresse

Lagen stadgade att ingen hade rätten att på kronans mark, allmänningar eller skattejordar hugga, fälla eller skada bärande träd som ek, bok, apel och oxel (Byggningsbalken kap 13, 1§.). Man fick ej hugga virke på kronans mark utan tillstånd från konungens förvaltning (Byggningsbalken kap 10, 3§.).

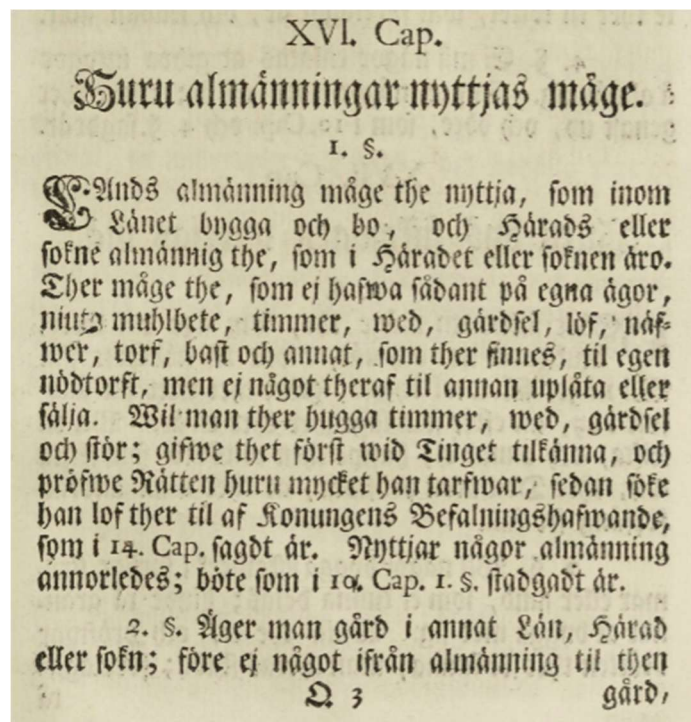
Figur 2. Paragraf 1 §, kap. 14. Byggningsbalken. (Sveriges Rikes Lag 1734) <http://bit.ly/4jEK8z2>
[2025-04-01]

3.1.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde naturvård, ekologisk hänsyn eller samhällsintressen.

3.1.7 Övrigt

Lagen stadgade att på landets allmänningar fick de som ej hade tillgång till egna ängar nyttja timmer och ved om det fanns och var av nöden, men att detta ej fick säljas vidare. Ville man ha ved för eget bruk var man tvungen att först anmäla detta vid tinget (Byggningsbalken kap 16, 1§).

Figur 3. Paragraf 1–2 § kap. 14. Byggningsabalken. (Sveriges Rikes Lag 1734)
<http://bit.ly/4jEK8z2> [2025-04-01]

3.2 1903 års Skogsvårdslag

Skogsvårdslagen från 1903 bestod av lagkapitel och förordningskapitel. I lagen etablerades rättsligt förbud för skogsägare att bedriva avverkning som uppenbarligen äventyrar skogens återväxtförmåga. lagstiftningen inrättade skogsvårdsstyrelsen genom förordning som en förvaltningsmyndighet med syftet att övervaka och främja skogsbruket för säkerställandet att lagen följdes. Skogsvårdslagen gällde för enskilt ägd skogsmark utom skogar belägna i Väster- och Norrbottens län, Särna socken i Dalarna, Kopparbergs fjälltrakter och Gotland. För fjälltrakterna i Kopparberg, Väster- och Norrbotten gällde utsyningstvång. Resterande områden följer tidigare satta dimensionslagar förutom Gotland som hade en egen återväxtlag. Dimensionslag innebar att endast grövre träd fick avverkas. Utsyningstvång innebar att träd endast fick avverkas efter stämpling av en skoglig tjänsteman. (RSKR 1903:136)

3.2.1 Återväxt

Lagkapitlet *angående vård af den enskildes skogar* stadgade skyldigheten att bedriva avverkning som ej äventyrade skogens återväxt. Lagen gällde enskild skog i hela landet, men gjorde undantag för de regioner som redan blivit föremål

för tidigare särskild lagstiftning. Inte heller gällde lagen för skogar tillhörande staten, kyrkan eller häradsallmänningar.

1 §. "Å skogsmark, tillhörig enskilde, må ej afverkning så bedrivas eller efter afverkningen med marken så förfäras, att skogens återväxt uppenbarligen äfventyras..." (RSKR 1903:136, LAVAES)

3.2.2 Avverkning

Lagen stadgade att avverkning ej fick bedrivas så att skogens återväxt uppenbarligen äventyrades (1 §, LAVAES). Vid vanskötsel av skog kunde skogsvårdsstyrelsen meddela till skogsägaren vidtagande av åtgärder för att trygga återväxten och i avvaktan på att sådana åtgärder blivit vidtagna kunde förbud mot avverkning meddelas, detta kunde dock först göras efter domstolsutredning.

4 §. " Meddela förbud, intilldess de föreskrifna åtgärderna blifvit verkställda..." (RSKR 1903:136, LAVAES)

3.2.3 Skogsägarens ansvar

Lagen stadgade att det är den som orsakat vanskötsel i skogen som var ansvarig att se till att åtgärder utfördes så att skogens återväxt inte äventyrades. Om markägaren upplåtit avverkningsrätt till någon annan och denne gjort sig skyldig till misskötsel var även markägare ansvarig att åtgärder utfördes. Markägare kunde kräva ersättning i sådana fall från den som orsakat vanskötseln vid avverkning (1 §, LAVAES).

1 §. "Har sådan vanskötsel af skogsmark ägt rum, vare den, som låtit densamma komma sig till last, pliktig att vidtaga de åtgärder, som för återväxtens betryggande äro erforderliga..." (RSKR 1903:136, LAVAES)

3.2.4 Skogens ålder

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde skogens ålder

3.2.5 Statligt intresse

Förordningskapitlet *Förordningen angående skogsvårdsstyrelser* stadgade Skogsvårdsstyrelsen som ansvarig myndighet för att övervaka, informera om och verkställa skogsvårdslagstiftningen. Myndigheten fick även i uppdrag att förvalta medel från skogsvårdsavgifter och andra finansieringskällor, samt bevilja bidrag till arbete av skogskultur.

Lagen stadgade även att skogsvårdsstyrelsen skulle bidra med sakkunnig hjälp för skogsägare och brukare om hur planerad avverkning kan ske på ett tillåtet sätt. (4 §, FASS) Skogsvårdsstyrelsens befogenheter omfattade dock inte skogar som tillhörde staten, kommuner, allmänna inrättningar, stiftelser eller häradsallmänningar. (6 §, FASS). Dessutom undantas länen Västerbotten, Norrbotten och Gotland. På Gotland fungerade kommunen som tillsynsmyndighet, medan Domänstyrelsen hade detta ansvar i Västerbotten och Norrbotten.

1 §. "Uppsikt öfver att hvad sålunda stadgats varder iakttaget tillkommer skogsvårdsstyrelse, som skall finnas i hvarje landstingsområde, där denna lag äger tillämpning..." (RSKR 1903:136, FASS)

3.2.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde naturvård eller ekologisk hänsyn.

Lagkapitlet *Lagen angående skyddsskogar* stadgade ett skydd för avverkning i fjällnära skog för att förhindra fjällgränsens nedgående lagen omfattade även skog i anslutning till flygsandsfält. Avverkning fick ske för husbehov, i andra fall fick avverkning endast ske efter utsyning av en statlig skogstjänsteman.

1 §. För bibehållande af skogar, hvilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, må efter föregången syn och undersökning Konungen förordna, att annan utverkning än till husbehof må äga rum endast efter utsyning..." (RSKR 1903:136, LAS)

3.2.7 Övrigt

Förordningskapitlet *Förordningen angående skogsvårdsavgifter* reglerade avgifter som skulle betalas för trävaror och trämassa som exporterats från Sverige.

Avgifterna varierade beroende på typ av virke. De insamlade medlen fördelades mellan landstingsområdena baserat på den mängd virke som avverkats inom respektive område. Pengarna som kommer från skogsvårdsavgifterna användes för olika ändamål kopplade till skogsvård och bevarande.

1 §. "För trävaror och trämassa, som från landet utföras, erlägges såsom skogsvårdsavgift, för rundt, tillhugget, sågadt eller hyfladt virke, stäfver och lådbräder tio öre för hvarje kubikmeter fast mått, för splitt-, famneller kastved fem öre för hvarje kubikmeter fast mått, för kemiskt tillverkad torr trämassa femtio öre för hvarje ton, för mekaniskt tillverkad torr trämassa trettio öre för hvarje ton. För våt trämassa beräknas afgiften till hälften af nyss angifna belopp." (RSKR 1903:136, FASA)

3.3 1923 års Skogsvårdslag

Skogsvårdslagen från 1923 fastslog att skogen skulle användas till skogsbörd.⁷ Ett skydd för *yngre skog* stadgades. Återväxtlagen från 1903 uppdaterades. I lagen introducerades en rättslig distinktion mellan brukande av *icke svårföryngrad skog* och *svårföryngrad skog*⁸, varvid särskilda bestämmelser implementerades för *svårföryngrad skog*. Denna lag gäller dock inte för: Skogar belägna inom Gotland, Västerbotten och Norrbottens län, Häradsallmänningar inom Kopparbergs och Gävleborgs län, städernas skogar, skyddsskogar och statens skogar. (SFS 1923:212, 2 §, Kap 1.)

3.3.1 Återväxt

Tidigare bestämmelser om återväxt uppdaterades och ökade i omfattning. Lagen introducerade att om det inte fanns kvar tillräcklig skog efter avverkning, och naturlig återväxt inte kunde förväntas inom skälig tid, skulle åtgärder vidtas för att säkerställa återväxten. Skyldigheten att säkerställa återväxten gällde enligt lagen även om skogen skadats av andra faktorer än avverkning, till exempel av brand eller storm.

5 §. "Avverkning av skog, vilken icke är att anse såsom yngre, må ej bedrivas, ej heller må efter avverkning med marken så förfaras, att skogen återväxt äventyras" (SFS 1923:212, Kap 2.)

9 §. "Där vid avverkning icke kvarlämnats skog av sådan täthet och beskaffenhet, att densamma med hänsyn till rådande naturförhållanden kan anses nöjaktigt, samt en tillfredsställande naturlig återväxt ej heller kan inom skälig tid påräknas, skola sådana åtgärder vidtagas, som äro erforderliga för att nöjaktigt återväxt inom skälig tid efter avverkning kommer att finnas å det avverkade området..." (SFS 1923:212, Kap 3.)

10 §. "Uppkommer i skog skada genom brand, storm, snöbrott, insektsvärjning eller annan dylik händelse eller genom betning av hemdjur eller genom åverkan, skall vad i 9 § föreskrivits om vidtagande av åtgärder för betryggande av nöjaktigt återväxt efter avverkning äga motsvarande tillämpning..." (SFS 1923:212, Kap 3.)

3.3.2 Avverkning

Skogsvårdsstyrelsen gavs befogenhet att utfärda avverkningsförbud vid avverkningar som bedöms som olämpliga, till skillnad från 1903 paragraf om

⁷ Skogsbörd definierades utifrån lagens kontext som skogproduktion (SAOB, 1972).

⁸ *Svårföryngrad skog* definierades i 1923 års lag som skogsområden i havsbandet, på högt belägna platser eller i andra särskilt utsatta lägen där det fanns risk för att återväxten efter en ovarsam avverkning skulle bli bristfällig eller helt utebli (SFS 1923:212, 18 §, Kap 4).

avverkningsförbud som endast gällde för att ”betrygga återväxt”. Det gällde bland annat avverkning av yngre skog som inte skedde för husbehov eller i form av ändamålsenlig gallring i enlighet med god skogsvård (§ 4, Kap 2), samt avverkning av äldre skog där det fanns risk att återväxten äventyras.

8 §. ”Sker avverkning i strid mot bestämmelserna i detta kap. eller mot föreskrifter, som enligt detsamma meddelats, eller finner skogsvårdsstyrelsen på grund av företagen utstämpling eller eljest skälig anledning antaga, att avverkning planlagts, vilken skulle komma i strid mot nämnda bestämmelser eller föreskrifter, äger skogsvårdsstyrelsen att, därest sådant finnes vara av nöden, meddela förbud att å den fastighet där avverkning sålunda ägt rum eller planlagts.” (SFS 1923:212, Kap 2).

3.3.3 Skogsägarens ansvar

Lagen preciserade ansvaret för åtgärder för betryggandet av återväxten till skogsmarkens ägare.

11 §. “För vidtagande av åtgärder, som kunna vara erforderliga för betryggande av skogsåterväxt är skogsmarkens ägare ansvarig.” (SFS 1923:212, Kap 3)

3.3.4 Skogens ålder

Lagen införde ett skydd för yngre skog, som inte fick avverkas fritt. Avverkning var dock tillåten i två fall: för att täcka husbehov och för gallring som var lämplig för skogens utveckling och förenlig med god skogsvård. I det senare fallet krävdes särskilt tillstånd från skogsvårdsstyrelsen innan åtgärden fick genomföras.

3 §. ”Yngre skog må icke, utom i fall som i 4 § sägs, avverkas annorledes än genom för skogens utveckling ändamålsenlig gallring. (SFS 1923:212, Kap 2)

4 §. ”Utan hinder av vad i 3 § är stadgat må avverkning i yngre skog ske: 1:o Där för tillgodoseende av fastighetens husbehov..” (SFS 1923:212, Kap 2)

3.3.5 Statligt intresse

Lagen stadgade i lagstiftningen det statliga intresset av att skog skulle användas för skogsproduktion. Skogsägare fick genom lagen en skyldighet att producera råvara från sin skog.

1 §. ”Skogsmark skall enligt vad i denna lag stadgas användas till skogsbörd.” (SFS 1923:212, Kap 1)

3.3.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde naturvård eller ekologisk hänsyn.

Bestämmelserna om skyddsskogar från 1903 års förordning kvarstod oförändrade i 1923 års skogsvårdslag. Lagbestämmelserna angående svårföryngrade skogar lydde att avverkning inte fick genomföras utan föregående utsyning, alternativt att skogsägaren kunde få ett samlat tillstånd att avverka i en omfattning som var förenlig med områdets förutsättningar för naturlig återväxt (SFS 1923:212, § 18, Kap 4).

3.4 1948 års Skogsvårdslag

Skogsvårdslagen från 1948 förstärkte återväxtkravet. Skogsvårdsstyrelsen fick befogenhet att ge bidrag till skogsägare för återväxtåtgärder vid uppkomst av skador på skogen. För att säkerställa jämn virkesproduktion infördes ett lönsamhetskrav för skogsägare, vilket innebar att skogen skulle ge ekonomiskt utbyte och stabil avkastning. Skyddet för ungskog omformulerades och skärptes, istället för *yngre skog* infördes begreppen *utvecklingsbar* och *icke-utvecklingsbar* skog.⁹ Skogsvårdslagen från 1948 gällde för all skogsmark förutom de skogar som ägs av häradsallmänningar, kyrkan och staten. Dimensionslagarna togs bort och Västerbotten, Norrbotten och Gotlands skogar faller nu under denna skogsvårdslag. (SFS 1948:237)

3.4.1 Återväxt

I 1948 års skogslagstiftning kvarstod återväxtkravet som en central princip, Paragrafen från 1923 (9 §, Kap 3. SFS 1923:212) står kvar i denna lag oförändrad. Skogsvårdsstyrelsen fick befogenhet att tillhandahålla bidrag till skogsägare för att betrygga återväxt i fall där skogen hade blivit skadad av andra faktorer än avverkning, samt i skogar där tillståndet var *uppenbarligen otillfredsställande*.

17 §. "...om inskränkning i skyldigheten att vidtaga åtgärder för att erhålla nöjaktigt skogstillstånd skall icke äga tillämpning, därest skäligt bidrag till täckande av kostnaderna för åtgärderna kan erhållas av allmänna medel." (SFS 1948:237)

⁹ *Utvecklingsbar skog* definierades i 1948 års skogsvårdslag som skog som under förutsättningar av lämplig skötsel bedömdes ha större ekonomiskt värde om den lämnas kvar än om den omedelbart avverkas (SFS 1948:237, § 6.)

3.4.2 Avverkning

Lagen stadgade att avverkning av skog som inte längre var *utvecklingsbar* krävde tillstånd från skogsvårdsstyrelsen, om åtgärden riskerade att orsaka större variationer i avkastningens jämnhet. Målsättningen enligt lagtexten var att skogsmarken skulle brukas så att den gav en jämn och uthållig virkesproduktion över tid (SFS 1948:237, § 1).

7 §. "Avverkning av icke utvecklingsbar skog må ej å någon fastighet utan skogsvårdsstyrelsen tillstånd så företages, att större rubbningar i avkastningens jämnhetuppkomma." (SFS 1948:237)

3.4.3 Skogsägarens ansvar

Lagen stadgade en utvidgning av skogsägarens ansvar genom införandet av ett generellt krav på att upprätthålla ett nöjaktigt skogstillstånd. Ansvaret omfattade inte enbart återväxt efter avverkning, utan gällde hela skogens tillstånd oavsett ålder och utvecklingsfas.

Lagen stadgade ansvaret att underrätta skogsvårdsstyrelsen om avverkning skulle bedrivas i utvecklingsbar skog på annat sätt än gallring (SFS 1948:237, 6 §) och avverkning av icke utvecklingsbar skog som skulle leda till stora rubbningar i avkastningens jämnhet. (SFS 1948:237, 7 §)

18 §. "För vidtagande av de åtgärder, som kunna erfordras för att erhålla nöjaktigt skogstillstånd, är skogsmarkens ägare ansvarig..." (SFS 1948:237)

3.4.4 Skogens ålder

Avverkning av utvecklingsbar skog fick endast ske genom ändamålsenlig gallring. Tillstånd från skogsvårdsstyrelsen krävdes för avverkning av skog så länge den var klassad som utvecklingsbar (SFS 1948:237, 6 §).

*6 §. "Utvecklingsbar skog må icke utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd avverkas annorledes än genom gallring, som är för skogens utveckling ändamålsenlig.
Skog är att anse såsom utvecklingsbar, så länge det under förutsättning av lämplig skötsel måste antagas bliva mera lönande att låta skogen kvarstå än att omedelbart avverka den." (SFS 1948:237)*

3.4.5 Statligt intresse

I 1948 års skogsvårdslag formulerades ett krav på att skogsmark skulle skötas så att ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte uppnåddes. Lagen angav att markens virkesproducerande förmåga skulle utnyttjas på ett lämpligt sätt och att

virkesavkastningen, så långt det var möjligt, skulle vara jämn över tid. Bestämmelsen innebar att det genom lagen fanns ett lönsamhetskriterium för skogsägare.

1 §. ”Skogsmark med därå växande skog bör genom utnyttjande på lämpligt sätt av markens virkesalstrande förmåga skötas så, att tillfredställande ekonomiskt utbyte vinnes och, såvitt möjligt i huvudsak jämn avkastning erhålles” (SFS 1948:237)

3.4.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen saknade uttryckliga bestämmelser som rörde naturvård eller ekologisk hänsyn. Bestämmelser angående svårföryngrade skogar och skyddsskog kvarstod oförändrade sedan 1923 års skogsvårdslag.

3.4.7 Övrigt

Skogsägare var skyldiga att bekämpa insektshärjningar som hotade skogen, särskilt efter skador som storm, brand eller snöbrott. Skogsstyrelsen avgjorde vilka åtgärder som krävdes och när de skulle genomföras, i samråd med Skogsforskningsinstitutet.

34 §. ”Uppkommer i skog insektshärjning av större omfattning eller föreligger överhängande fara därför på grund av skogseld, stormfällning, snöbrott eller annat, som kan giva upphov till massförökning av för skogen skadliga insekter, är skogsmarkens ägare skyldig att inom tid, som Skogsstyrelsen bestämmer, vidtaga de åtgärder mot insektshärjningen, som Skogsstyrelsen efter hörande av statens skogsforskningsinstitut finner erforderligt föreskriva” (SFS 1948:237)

3.5 1979 års Skogsvårdslag

Skogsvårdslagen från 1979 var den första lagstiftningen där kravet på hög virkesavkastning kombinerades med ett tydligt hänsynstagande till naturvården. Lagen införde obligatoriska avverkningsanmälningar (SFS 1979:429, 17 §). Regleringen av skogsbrukets genomförande konkretiserades genom att bland annat röjning fastställdes som en obligatorisk del av skogsvården. (SFS 1979:429, 9 §)

3.5.1 Återväxt

Den övergripande återväxtlagen från 1948 utökades i 1979 års skogsvårdslag med föreskrifter om lämpliga återväxtåtgärder. Utöver detta infördes en ny lag som

tydliggjorde skyldigheten att anlägga ny skog på skogsmark vid särskilda förhållanden.

5 §. *”Ny skog skall anläggas på skogsmark*

1. om markens virkesproducerande förmåga efter avverkning eller på grund av skada på skogen inte tas till vara på ett godtagbart sätt,

2. om marken ligger outnyttjad,

3. om skogen är så gles eller till så stor del består av för marken olämpligt trädslag att dess tillväxt är avsevärt lägre än den tillväxt som är möjlig.”

(SFS 1979:429)

7 §. *Vid anläggning av ny skog skall de föryngringsåtgärder vidtas som kan behövas för att trygga återväxten av skog av tillfredsställande täthet och beskaffenhet i övrigt. Föreskrifter om föryngringsmetod.*

markberedning, sådd, plantering, vård av plantskog och andra åtgärder i nämnda syfte meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. (SFS 1979:429)

3.5.2 Avverkning

Lagen stadgade att avverkning endast fick genomföras i syfte att främja skogens långsiktiga utveckling. Slutavverkning fick ej ske förrän beståndet uppnått det utvecklingsstadiet där “en mindre ökning av dess medelproduktion kan erhållas, om skogen får stå kvar”. Vidare införde lagen tidigast tillåtna slutavverkningsålder som förmedlades i föreskrifter. I fallet av att skog var i de äldre åldersklasserna och inte *tas till vara i ringa utsträckning* hade skogsvårdsstyrelsen fått befogenheten att använda tvingande åtgärder för att slutavverka skogen.

12 §. *“Avverkning på skogsmark får inte ske på annat sätt än genom 1. röjning eller gallring som främjar skogens utveckling, 2. slutavverkning som är ändamålsenlig för anläggning av ny skog.”* (SFS 1979:429)

13 §. *”Skog får inte slutavverkas förrän den har nått sådan ålder att endast en mindre ökning av dess medelproduktion kan erhållas, om skogen får stå kvar”* (SFS 1979:429)

6 §. *”Om ett skogsbestånd är överårigt och markens virkesproducerande förmåga tas till vara endast i ringa utsträckning på grund av röta eller själv gallring i beståndet, får skogsvårdsstyrelsen besluta att beståndet skall slutavverkas och ny skog anläggas.”* (SFS 1979:429)

3.5.3 Skogsägarens ansvar

Lagen införde rättsligt ansvar för vård och anläggning av ny skog och införde anmälningsplikt för avverkning till skogsvårdsstyrelsen. Det framgick i

tillhörande föreskrifter att denna anmälningsplikt endast gällde för slutavverkning på skogsmark som var större än 0,5 ha och anmälan skulle ha gjorts minst en månad innan planerad avverkning.

10 §. *“Skogsmarkens ägare är ansvarig för anläggning och vård av ny skog.”* (SFS 1979:429)

17 §. *“Skogsmarkens ägare är skyldig att enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer underrätta skogsvårdsstyrelsen om avverkning som skall äga rum på hans mark”* (SFS 1979:429)

3.5.4 Skogens ålder

Lagen stadgade att röjning är en obligatorisk åtgärd i skötseln av yngre skogsbestånd.

9 §. *“Röjning av plantskog eller ungskog skall ske, när skogen är så tät eller av sådan beskaffenhet i övrigt att produktionen av värdefullt virke väsentligt hämmas.”* (SFS 1979:429)

3.5.5 Statligt intresse

Lagen stadgade att skogen skulle skötas på ett sådant sätt att den gav en hög ekonomisk avkastning. Vidare stadgade lagen explicit det statliga intresset av naturvård och andra “allmänna intressen”.

1 §. *“Skogsmark med dess skog skall genom lämpligt utnyttjande av markens virkesproducerande förmåga skötas så att den varaktigt ger en hög och värdefull virkesavkastning. Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.”* (SFS 1979:429)

3.5.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen stadgade att skogsskötseln skulle ta hänsyn till naturvård och att lagen ej *“skall tillämpas i den mån den strider mot föreskrifter som har meddelats med stöd av naturvårdslagen (1964:822) eller annan lag”* (SFS 1979:429, 4 §).

1979 års lag förändrade bestämmelserna kring svårföryngrad skog och skyddsskog. Avverkning i sådana skogar fick endast ske med skogsvårdsstyrelsens tillstånd och tidigare utsyningsstväng tas bort. Tillstånd behövdes inte för röjning eller gallring som främjar skogens utveckling.

1 §. *“...Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.”* (SFS 1979:429)

19 §. ”I svårföryngrad skog eller skyddsskog får avverkning inte ske utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd...” (SFS 1979:429)

3.5.7 Övrigt

3.6 1993 års Skogsvårdslag

Skogsvårdslagen från 1993 var en uppdatering av 1979 års skogsvårdslag. Lagen utökade den lagstiftande hänsynen till naturvård samtidigt som virkesproduktionen fortsatt utgjorde en central målsättning. Lagen introducerade nya hänsynsområden såsom kulturmiljövård och rennäring. Flera bestämmelser från tidigare skogsvårdslagstiftning omarbetades till mer översiktliga formuleringar. Detta innebar att lagen medförde en ökad delegering av ansvar till skogsägaren, som gavs större frihet enligt lagens ramar att självständigt utforma skogsskötseln inom lagens övergripande syften. (SFS 1993:553)

3.6.1 Återväxt

Återväxtbestämmelserna från tidigare lagstiftning kvarstod oförändrad i 1993 års skogsvårdslag. Nya formuleringar eller förändringar som rörde återväxtkravet infördes inte i lagparagraferna. Ett tillägg i lagen var restriktionen kring användandet och handel med särskilda skogsodlingsmaterial.

7 §. ”Om det är påkallat från skogsvårdssynpunkt, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter som förbjuder eller ställer upp villkor för

- 1. användning av visst slag av skogsodlingsmaterial av inhemskt eller utländskt ursprung vid anläggning av skog,*
- 2. handel med sådant material. Med skogsodlingsmaterial avses frön, plantor, sticklingar och andra former av förökningsmaterial, avsedda för anläggning av skog.” (SFS 1993:553)*

3.6.2 Avverkning

Lagens bestämmelser omformulerades och blev mer övergripande. Lagen stadgade att avverkning skulle genomföras på ett ändamålsenligt sätt för att säkerställa återväxt av ny skog eller främja den befintliga skogens utveckling.

10 §. “Avverkning på skogsmark skall vara ändamålsenlig för återväxt av ny skog eller främja skogens utveckling.” (SFS 1993:553)

3.6.3 Skogsägarens ansvar

Lagen stadgade att skogsägaren har ett tydligt ansvar för att bedriva skogsbruk på ett sätt som förenade produktion med hänsyn till naturvärden och ”andra allmänna intressen”. I och med denna lag förändrades styrningen av skogsbruket, då staten avskaffade tidigare detaljreglering som exempelvis obligatoriska skötselåtgärder såsom röjning. Istället gavs skogsägaren ett större handlingsutrymme att själv avgöra hur skogen skulle brukas, inom ramen för lagens krav.

1 §. *”Skogen är en nationell tillgång som skall skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln skall hänsyn tas även till andra allmänna intressen.”* (SFS 1993:553)

3.6.4 Skogens ålder

Lagen avskaffar obligatorisk röjning i ungskog eller plantskog.

3.6.5 Statligt intresse

Lagen utvidgade statens engagemang inom naturvård och staten konkretiserade hänsyn till biologisk mångfald, som skulle beaktas parallellt med virkesproduktion.

1 §. *”.. samtidigt som den biologiska mångfalden behålls...”* (SFS 1993:553)
4 §. *”Denna lag skall inte tillämpas i den mån den strider mot föreskrifter som har meddelats med stöd av naturvårdslagen (1964:822) eller annan lag”* (SFS 1993:553)

3.6.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen

Lagen stadgade hänsyn till rennärning. Berörd sameby måste beredas tillfälle till samråd innan avverkning sker i ett område där renskötsel fick bedrivas enligt rennäringslagen (1971:437). Detta meddelas enligt lagens föreskrifter (20§.). Hänsyn skulle tas vid skötsel av skog så att berörd sameby skulle ha årlig tillgång till sammanhängande betesområden och vegetation (31§.).

I lagens nya föreskrifter behandlades naturvårdshänsyn vid skötsel av skog. Dessa föreskrifter meddelades angående naturvård kopplat till ”hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av träd och trädsamlingar, gödsling, dikning och skogsbilvägars sträckning.” (30§.).

20 §. *”Innan avverkning sker inom ett område där renskötsel får bedrivas enligt rennäringslagen (1971:437) under hela året (renskötselns året-*

runtmarker) skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd...” (SFS 1993:553)

3.6.7 Övrigt

Skogsvårdsavgifterna som stadgades först 1903 togs nu bort ur lagen.

4. Diskussion

4.1 En övergripande analys av skogsvårdslagarnas framväxt

I det tidigmoderna Europa var samhällenas beroende av ved och virke så stort att rädslan för skogsbrist var ständigt närvarande. (Warde, 2006). Statsmakterna utnyttjade denna oro för att motivera införandet av skogslagstiftningar, vilket i praktiken innebar ökad kontroll över skogsresurserna. Detta gällde även för Sverige (Engström, 2024). Införandet av 1734 års skogsordning syftade främst till att säkra bergbruksindustrins och kronans tillgång till skogsråvara (Undén, 1969) och lagen gjorde inte mycket för att lindra farhågan kring kommande skogsbrist i landet (Engström, 2024).

Under 1800-talet utsattes de norra delarna av Sverige för en intensiv avverkning, främst till följd av nya exportmöjligheter som öppnade sig i takt med den ökande efterfrågan på trävaror i Europa (Stjernquist, 1973). De högkonjunkturer som präglade seklet drev på exporten ytterligare, vilket skapade ett starkt tryck på de svenska skogarna. Detta ledde successivt till att skogarna i vissa delar av landet glesades ut alltmer (Enander, 2000).

Skogspolitiken under 1800-talet formades i hög grad av det liberala tankesätt som vuxit fram i Sverige. Dessa idéer förespråkade bland annat ökad privatisering och individuell självbestämmanderätt över skogsbruket - en tydlig kontrast mot 1600- och 1700-talets omfattande samhällsregleringar (Appelstrand, 2007). Under lång tid motverkade det liberala synsättet all lagstiftning som innebar inskränkningar i skogsägarnas dispositionsrätt. Från 1850-talet och fram till sekelskiftet skedde dock en gradvis omsvängning i opinionen, där skogen i allt högre grad började betraktas som ett nationellt intresse (Enander, 2000).

Mellan 1850 och 1896 tillsatte regeringen flera utredningar för att undersöka möjligheten att införa en skogsvårdslag. Det huvudsakliga syftet var att motverka virkesbrist och främja återväxtåtgärder i skogen (Holmberg, 2005). Det var dock först med 1896 års skogskommitté som ett genombrott skedde i riksdagen. Kommittén lade fram förslag om bland annat återväxtbestämmelser och skapandet av en särskild tillsynsmyndighet för skogen (Enander, 2000).

År 1903 stiftades den första skogsvårdslagen, lagen var baserad på de förslag från 1896 års skogskommitté (Ekelund & Hamilton 2001). Det var första gången i

svensk rättshistoria som en tydlig bestämmelse om att säkerställa återväxt efter avverkning infördes. 1903 års skogsvårdslag som trädde i kraft 1905 syftade till att fungera som ett rättsligt ramverk med en svag övergripande reglering som kunde anpassa sig till olika delar av landet med olika ekonomiska och miljömässiga förutsättningar (Ekelund & Hamilton 2001). Ansvar för den mer exakta tolkningen av hur lagen skulle genomdrivas gavs till de nya lokala skogsvårdsstyrelserna i landet (RSKR 1903:136).

Skogsvårdslagen ansågs för rättsligt svag enligt anställda på skogsvårdsstyrelsen (Stjernquist, 1973). Det var ett problem i att avgöra vilka krav som kunde ställas på återväxt, vilket ledde till att glesa och svagväxande restskogar som uppstått efter plockhuggning av grövre träd - ofta accepterades som godtagbar föryngring. Ett annat problem med återväxtlagen var att den inte gällde retroaktivt, hyggen som tagits upp före 1905 omfattades inte av någon återväxtplikt (Enander, 2007).

Trots dessa nämnda brister så betraktas Skogsvårdslagen från 1903 av många som epokgörande steg i svensk skogspolitik. Lagen var framgångsrik i sitt mål om att sprida kunskap angående återväxtåtgärder. Skogsägare fick en större medvetenhet angående föryngringsmetoder och skogsodlingen ökade i landet fram till 1925 utom i de nordligaste länen. (Ekelund & Hamilton, 2001). Skogsvårdsstyrelsen redovisar att under åren 1907–1924 tillhandahåller de ca 600 000 kg skogsfrön och ca 1 miljard skogsplantor till skogsägare (Lothigius, 1945).

Knappt hade bläcket kunnat torka på riksdagsbeslutet från 1903 innan ett krav på skydd för den yngre skogen ställdes. Ungskogar hade satts under stor press till följd av den ökande efterfrågan på klenare virke till massafabrikerna (Ekelund & Hamilton, 2001). Det första omfattande skyddet för ungskog skulle dock inte komma förens den provisoriska ungskogslagen 1918 som antogs efter en hastig handläggning av riksdagen. Lagen uppstod som en konsekvens av det första världskriget där efterfrågan på virke och bränsle skapade rekordhöga virkespriser (Enander, 2007). Effekten blev att stora arealer skog kalhöggs, inklusive de skogar i lägre åldersklasser (Ekelund & Hamilton, 2001).

År 1923 antogs den nya skogsvårdslagen av riksdagen, lagen utgjorde i huvudsak en sammanslagning av 1903 års lag och den provisoriska lagen från 1918, där den förstnämnda breddades i sitt tillämpningsområde och den senare begränsades (Stjernquist, 1973). Lagen blev vägledande för hur framtida skoglig lagstiftning skulle utformas och omfatta olika områden. Paragraferna var brett formulerade, begreppen odefinierade och regeringen ansvarade för att ta fram konkreta instruktioner och/eller rekommendationer över hur lagarna kunde tillämpas (Nylund, 2009).

I mitten av 1920-talet uppstod debatt i Sverige kring skötselmetoder i skogsbruket, och det traditionella trakthyggesbruket började ifrågasättas. Svenska skogsägare influerades av tysk forskning, där man övergått från trakthyggesbruk till blädningsbruk. Samtidigt ansågs naturlig föryngring vara överlägsen plantering och sådd (Appelstrand, 2007). Det starka förtroendet för naturlig föryngring speglas i länsjägmästare F. af Petersens välkända uttalande från 1924: *”Skräp till skogskarl som inte kan föra yxan så han åstadkommer naturlig föryngring var som helst”* (Ekelund & Hamilton, 2001). Den ekonomiska krisen under 1930-talet förstärkte det nya tankesättet, eftersom den efterföljande skogsodlingen vid trakthyggesbruk var kostsam (Ekelund & Hamilton, 2001).

Under denna period övergav många skogsägare trakthyggesbruket till förmån av blädningsliknande metoder. Denna period kom att kallas blädningsepoken. Den avtog under 1940-talet. De selektiva avverkningsskottmetoderna - dimensionsavverkningar, luckhuggningar och blädning - ledde till lågbestockade skogar och stora kalmarsarealer, vilket till slut gjorde skogsodling oundviklig (Enander, 2007).

Mellan 1923 och 1948 påverkades skogspolitiken starkt av samhällsförändringar, främst 1930-talets depression och andra världskriget. Skogsbruket hamnade därmed i skymundan och var inte längre ett prioriterat politiskt område (Nylund, 2009). Målet från 1923 att stärka återväxtpplikten bedömdes som misslyckat (Ekelund & Hamilton, 2001), och skogsodlingen minskade fram till mitten av 1940-talet (Carbonnier, 1978). Däremot lyckades lagen delvis med att skydda ungskog och främja kunskapsuppbyggnad bland skogsägare (Ekelund & Hamilton, 2001).

Den nationella skogsvårdsstyrelsen bildades 1941 med syftet att främst fungera som ett stöd och ge rådgivning till de regionala skogsvårdsstyrelserna. Med tiden utvecklades dock dess roll till att bli mer styrande (Ödberg, 2004).

När ett centralt organ för att samordna den framtida skogsvårdspolitiken hade etablerats, blev det också naturligt att utvärdera behovet av ett nytt rättsligt ramverk för hela landet. År 1948 trädde den nya skogsvårdslagen i kraft, grundad på två centrala skogspolitiska mål (Appelstrand, 2007). Det första målet var att öka både volymen och kvaliteten i timmerproduktionen. Målet kommer som en reaktion på den starka tilltron till naturlig föryngring som hade präglat skogsbruket under 1920- och 30-talet. Det andra målet handlade om att skapa en mer jämn fördelning av avverkningarna över tid. Syftet med detta var att främja tryggare arbetsvillkor för skogsarbetare, säkerställa en stabil råvaruförsörjning till

skogsindustrin samt skapa en mer förutsägbar ekonomisk situation för skogsägarna (Ödberg, 2004).

Under perioden 1950–1970 rådde en stor lönsamhet inom skogssektorn, en av anledningarna för detta var mekaniseringen av skogsbruket. Denna period präglades av ett intensivt brukande av skogen vilket väckte stark kritik från de naturvårdsorganisationer som gjorde entré i skogspolitiken under denna period (Ekelund & Hamilton 2001). Kritiken bidrog till att miljöhänsyn blev en av komponenterna i det betänkande från 1973 som lade grund till 1979 års skogsvårdslag. Den allra högsta prioriteringen för den nya skogsvårdslagen var dock att skogsbruket skulle verka för ekonomisk tillväxt och att förse industrin med skogsråvara under både kort och långsiktigt perspektiv då nya farhågor kring virkesbrist hade uppstått (Appelstrand, 2007; Ekelund, Hamilton. 2001). 1979 års skogsvårdslag blev kulmen på den restriktiva centralstyrning som hade växt fram kontinuerligt i samtliga lagar sedan 1903 års SVL (Östlund, 1997). Skogsägarnas skyldigheter skärptes avsevärt, och detaljerade krav infördes på bland annat återväxt, röjning och föryngring (Nylund, 2009).

Under 1980 – talet kritiserades skogslagstiftningen då det ansågs att produktionsmålen hotade naturvården. Även den hårda detaljregleringen kritiserades. En allmän syn var under denna tid att en minskad reglering i skogslagstiftningen skulle kunna främja ett mer variationsrikt skogsbruk, ge större utrymme för naturvården samt minska byråkratin. Det var dessa tankesätt som låg i grunden för den utredning som år 1992 skulle ge sitt förslag till en uppdatering av 1979 års skogsvårdslag (Eliasson & Hamilton, 1999).

1993 års skogsvårdslag markerade ett tydligt skifte i skogspolitiken. Den tidigare starka statliga kontrollen från 1979 ersattes med en mer målstyrd och frihetsbaserad modell, ofta sammanfattad med uttrycket ”frihet under ansvar”. Lagens två jämställda mål, att både främja skogsproduktion och miljöhänsyn, blev centrala principer. Ansvar för hur målen skulle uppnås fördes i större utsträckning över till skogsägarna, vilket innebar att staten minskade sin detaljreglering och i stället fokuserade på övergripande målsättningar. Denna reform innebar ett paradigmskifte där tillit till skogsägarnas kompetens och vilja att bruka skogen hållbart blev ett bärande inslag (Appelstrand, 2007).

4.2 Analys av svensk skogslagstiftning

I detta avsnitt kommer vi tillämpa rättsliga metoder för att analysera resultaten för varje enskild kategori. Den rättsdogmatiska metoden hjälper oss att rekonstruera lagarnas normativa innehåll (Jareborg, 2004) och tolka lagarnas budskap. Den

rättshistoriska metoden bidrar med att förstå rättens historiska utveckling som en integrerad del av samhällets historiska utveckling (Gräns, 2015). Slutligen använder vi en komparativ metod för att jämföra lagarna mot varandra, i dess struktur och paragrafernas språkliga formuleringar (Valguarnera, 2015).

4.2.1 Återväxt - Hur rättsregler skapar framtidens skog

Med hjälp av den rättsdogmatiska analysen, alltså för att försöka förstå lagens innebörd (Hjertstedt, 2021), så tolkade vi att huvudsyftet med 1734 års återväxtlag var att skydda *bärande träd*, och i mindre utsträckning att skydda skogen som sådan. För att förstå detta ur ett rättshistoriskt perspektiv, alltså hur lagen förhåller sig till tiden och samhället (Gräns, 2015) så var det så att dessa träd hade strategisk betydelse för staten. Eken var ett *bärande träd* som användes till skeppsbyggnation och var därför särskilt viktig för krigsflottan (Kardell, 1988). Varför lagstiftaren föreskrev att två nya träd skulle planteras på skatte- och kronojord respektive fyra i kungens park framgår dock inte tydligt av källorna.

1903 års skogsvårdslag var den första nationella lagstiftningen som systematiskt reglerade skyldigheten till återväxt efter avverkning och samtidigt införde statlig tillsyn över att lagen följdes (Ekelund & Hamilton, 2001). Formuleringen i 1 § (LVAES) av 1903 års skogsvårdslag - "*Å skogsmark, tillhörig enskilde, må ej afverkning så bedrifvas eller efter afverkningen med marken så förfäras, att skogens återväxt uppenbarligen äfventyras...*" - utgör ett tidigt uttryck för skogens långsiktiga rättsliga skydd. En rättsdogmatisk analys av lagtexten blottlägger dock flera rättsliga svagheter: begrepp som "*uppenbarligen*" och "*äfventyras*" saknar precis definition, vilket lämnade stort tolkningsutrymme till tillsynsmyndigheter eller rättstillämpare. Vad som utgjorde ett "*uppenbarligen*" hot mot återväxten kunde skilja sig beroende på den enskilda aktörens tolkning, vilket ledde till rättsosäkerhet för markägare (Stjernquist, 1973). Denna osäkerhet förstärktes ytterligare av att lagen saknade konkreta kriterier för vad som räknades som godtagbar återväxt.

Med hjälp av den komparativa juridiska analysen, alltså för att försöka förstå likheter och skillnader mellan lagtexter (Valguarnera, 2025) innebar 1923 års SVL ett tydligt steg i utvecklingen mot en mer konkret och omfattande reglering av skogens återväxt jämfört med 1903 års SVL. Den tidigare osäkra och subjektiva bedömningen av återväxtens tillstånd konkretiseras i 9 § (SFS 1923:212), där skyldighet att vidta återväxtåtgärder införs när kvarlämnad skog inte uppfyller vissa kvalitativa krav - såsom "*Där vid avverkning icke kvarlämnats skog av sådan täthet och beskaffenhet*". Här används även uttrycket "*nöjaktig återväxt*", vilket, även om det fortsatt var ett öppet begrepp, innebar det

ett steg mot en mer målinriktad reglering. Lagen angav också en tidsram "*inom skälig tid*" som gjorde återväxtkravet mer tidsbundet och därmed lättare att följa upp rättsligt, dock tolkar vi även detta som ett öppet begrepp som inte har exakta kriterier – varken i paragrafen eller tillhörande föreskrifter.

Vidare utvidgas återväxtskyldigheten i 10 § (SFS 1923:212) till att gälla inte bara efter avverkning, utan även vid skador orsakade av yttre faktorer som storm, brand eller insekter. Återväxtlagen från 1923 markerade därmed ett skifte från enbart verksamhetsbaserat ansvar (avverkning) till ett mer resultatbaserat ansvar, där skogsägaren oavsett skadekälla åläggs att säkerställa återväxt. För att förstå detta ur ett rättshistoriskt perspektiv var utvidgningen och omformuleringen av 1923 återväxtlagar ett svar på de luckor som fanns vid tillämpningen av 1903 års återväxtlag (Prop. 1923:104). Det är intressant att konstatera hur 1923 års lag, trots sin tydligare och mer precisa rättsliga formulering jämfört med 1903 års rättsligt svaga reglering, inte ledde till en ökad skogsodling. Tvärtom minskade skogsodlingen under perioden efter 1923. Denna utveckling visar tydligt att lagar inte automatiskt leder till det beteende lagstiftaren eftersträvar.

1948 års skogsvårdslag bekräftade återväxtkravet som en fortsatt central rättsprincip, i stort i linje med 1923 års reglering. Komparativt låg den största förändringen i införandet av ekonomiska verktyg och statligt stöd. En tydlig nyhet fanns i 17 § (SFS 1948:237), där Skogsvårdsstyrelsen gavs möjlighet att bevilja bidrag för återväxtåtgärder i särskilda fall. Med hjälp av en rättshistorisk analys (Gräns, 2015) kan denna bestämmelse ses som ett svar på den omfattande areal - omkring 2,5 miljoner hektar - som Skogsstyrelsen bedömde vara i otillfredsställande skick och för dyr för enskilda skogsägare att själva vilja återställa (Ekelund & Hamilton, 2001).

1979 års skogsvårdslag kan övergripande ur ett rättsdogmatiskt perspektiv (Hjertstedt 2021) förstås som en lagstiftningsmässig skärpning snarare än en nyinriktning. Återväxtkravet kvarstod i grunden oförändrat från tidigare lagar, men lagen gick längre genom att uttryckligen utvidga ansvaret till att omfatta situationer där skogsmark inte utnyttjades effektivt - inte bara där återväxt uteblivit efter avverkning. Samtidigt innebar 7 § (1979:429) att staten tog ett tydligare styrningsansvar genom föreskrifter om förnygringsmetoder. Här institutionaliseras komparativt en tydligare teknisk och operativ reglering jämfört med tidigare SVL. Rättshistoriskt speglar 1979 års breddning av tillämpningsområdena den ökande statliga ambitionen att inte bara säkerställa återväxt av skog, utan även optimera dess produktivitet (Nylund, 2009).

Genom en rättsdogmatisk analys (Hjertstedt, 2021) innebar 1993 års skogsvårdslag ingen förändring av det grundläggande återväxtkravet - reglerna förblev desamma som i tidigare lagstiftning. Däremot infördes i 7 § en ny möjlighet för regeringen eller behörig myndighet att reglera användning och handel med skogsodlingsmaterial av skogsvårdsskäl.

Denna bestämmelse innebär en rättslig precisering av vad som anses utgöra ett ansvarsfullt skogsbruk - inte bara genom att kräva återväxt i sig, utan även genom att styra vilken typ av föryngringsmaterial som får användas vid anläggning av skog. Rättshistoriskt speglar denna bestämmelse en ambition om att säkerställa användningen av skogsodlingsmaterial på ett sätt som främjade skogsvården och bevarade skogens genetiska mångfald. Genom att reglera användningen av skogsodlingsmaterial kunde man förhindra spridning av olämpliga eller främmande arter som kunde påverka ekosystemet negativt (Prop. 1992/93:223).

4.2.2 Avverkning - Skiftande normer mellan återhållsamhet, effektivitet och frihet

”Skattebonde må nyttja sin enskilda skog till husarv och salu; dock så sparsamt, att skogen ej utödes, och hemmanet fördärvas. Vare och skyldig, att först taga vindfälle, torra trån, kvistar och stubbar till vedbrand, innan friska trån där till fällas” (SRL, 1734).

Ovanstående bestämmelse utgör ett tidigt försök att reglera skogsbruket i hållbar riktning. Ur ett rättshistoriskt perspektiv (Gräns, 2015) tillkom lagen delvis för att skydda bönderna från deras egen överavverkning, då skogens långsiktiga bärkraft var avgörande för böndernas försörjning men även för statens skatteintäkter (Eliasson & Hamilton 1999). Samtidigt präglades 1700-talet av en utbredd oro för virkesbrist, särskilt i relation till bergsbrukets ökande behov, vilket också bidrog till lagens tillkomst (Undén, 1969).

I 1903 års lag anges att avverkning inte fick ske på ett sätt som *”uppenbarligen äventyrar återväxten”* (RSKR 1903:136, 1 §). Detta utgjorde ur en rättsdogmatisk analys (Hjertstedt, 2021) en grundläggande princip om hållbarhet, där lagstiftaren försökte förhindra uppenbar misskötsel men utan att ange exakta kriterier för vad som utgjorde en lämplig avverkning. Den rättsliga konstruktionen var försiktig och förutsatte rättslig prövning innan ett faktiskt avverkningsförbud kunde införas, vilket begränsade skogsvårdsstyrelsens handlingsutrymme (Stjernquist, 1973).

Med hjälp av en rättshistorisk analys (Gräns, 2015) kan denna försiktighet förstås i ljuset av att statsmakterna vid sekelskiftet 1900 ännu befann sig i en

etableringsfas vad gäller skogslagstiftning. Lagstiftningen skulle balansera mellan privata nyttjanderättigheter och statligt skogsintresse (Eliasson & Törnlund, 2018). Det är mot denna historiska bakgrund vi kan förstå varför lagens möjligheter till ingripande var begränsade.

Genom en komparativ analys skedde en tydlig förskjutning i 1923 års SVL jämfört med 1903 års SVL. I 1923 års SVL gavs skogsvårdsstyrelsen en bredare och mer direkt befogenhet att ingripa mot avverkningar som ansågs som olämpliga - inte enbart de som hotade återväxten, utan även de som skedde i strid med god skogsvård, särskilt i dem yngre skogarna (SFS 1923:212 §8, Kap 2).

1923 års SVL preciserades och utvidgades för att få ett större omfattningsområde vid tillämpning av lagen, vilket stärkte myndighetens verktyg att styra skogsbruket. Med hjälp av en rättshistorisk analys (Gräns, 2015) kan detta förstås i relation till det ökade politiska intresset för skogsresurser under mellankrigstiden (Enander, 2007), men också som en följd av 1903 års lags bristande i språklig formulering när lagen skulle tillämpas (Eliasson & Törnlund, 2018).

I 1948 års skogsvårdslag var den som önskade avverka skog som inte längre är *utvecklingsbar* skyldig att ansöka om tillstånd från skogsvårdsstyrelsen, särskilt om åtgärden riskerade att rubba avkastningens jämnhet (SFS 1948:237 §7). Med hjälp av en komparativ jämförelse med tidigare lagstiftning blir det tydligt hur lagstiftningen vid 1948 försöker reglera avverkning utifrån ett mer nationalekonomiskt perspektiv - alltså inte bara för att säkerställa återväxt vid avverkning, utan också uppnå en jämn virkesproduktion över tid. Den rättshistoriska analysen visar hur denna förändring är sammankopplad med den växande ekonomiska synen på skogen vid 1940-talet (Ekelund & Hamilton, 2001).

I 1979 års lag förstärks det produktionsinriktade synsättet ytterligare. Lagen inför en regelstruktur där avverkning endast får ske som röjning, gallring eller slutavverkning - och slutavverkning får inte ske förrän skogen uppnått ett visst produktionsmässigt stadium (SFS 1979:429 §§12–13). Den rättsdogmatiska metoden (Hjertstedt, 2021) framhäver hur lagtexten här får en tekniskt mer avancerad utformning, där skogens medelproduktion blir ett juridiskt kriterium. Komparativt mot tidigare lagar är detta ett tydligt steg bort från subjektiva och regionalt anpassade bedömningar, mot en mer enhetlig och kvantifierbar modell.

I 1993 års skogsvårdslag sker en viss liberalisering. Detaljregleringen lättar och lagen anger nu mer allmänt att avverkning ska vara ändamålsenlig för återväxt eller utveckling (SFS 1993:553 §10). Den rättsdogmatiska analysen visar hur paragrafen: *”Avverkning på skogsmark skall vara ändamålsenlig för återväxt av*

ny skog eller främja skogens utveckling.” ger utrymme för tolkning, vilket kan ses ur ett rättshistoriskt perspektiv som ett uttryck för den politiska förändringen i riktning mot målstyrning snarare än detaljstyrning (Eliasson & Törnlund, 2018). Komparativt ser vi här en återgång till en mer öppen normstruktur jämfört med den tydligt produktionsstyrda modellen i 1979 års skogsvårdslag.

Sammanfattningsvis visar denna analys hur avverkningens bestämmelserna har gått från att vara vaga och försiktigt formulerade (1903), till alltmer detaljerade och styrande (1923–1979), för att sedan delvis öppnas upp igen i 1993 års lag.

4.2.3 Skogsägarens ansvar - En rättsutveckling från kontroll till tillit

Ur ett rättsdogmatiskt perspektiv (Hjertstedt, 2021) var det avverkaren vid 1903 som hade det primära ansvaret vid återväxtåtgärder. Skogsägaren hade det sekundära ansvaret. Anledningen varför skogsägaren hade det sekundära ansvaret hade sin grund i att det var innehavaren av avverkningens rätten som skulle se till att återväxten betryggades. Skogsägarens ansvar var i detta fall att få ersättning för återväxtkostnaderna från avverkaren som hade begått vanskötsel och med denna ersättning utföra återväxtåtgärderna (Appelstrand, 2007).

Med hjälp av en komparativ analys (Valguarnera, 2015), skiftade det primära ansvaret för återväxtåtgärderna över till skogsägaren till skillnad från 1903 års skogsvårdslag. Genom en rättshistorisk analys (Gräns, 2015) skedde denna förändring på grund av att det var skogsägaren eller dennes efterföljande rättsinnehavare som i ett långsiktigt perspektiv tillgodogör sig den ekonomiska nyttan av de vidtagna återväxtåtgärderna. Trots det behölls ett sekundärt ansvar för avverkaren, med hänvisning till att dennes medvetenhet om ett potentiellt ansvarstagande kunde främja ett mer ansvarfullt agerande vid avverkning (Prop. 1923:104).

I 1948 års skogsvårdslag skärptes skogsägarnas ansvar för skogens tillstånd. Skogsägarens skyldighet att upprätthålla ett nöjaktigt skogstillstånd infördes för att kunna ålägga vidtagna åtgärder för att förbättra skogstillståndet, till exempel åtgärder efter inträffad skada (Prop. 1948:34). Vi ansåg att lagstiftningens intention med införandet av denna skyldighet sammanfaller med lagens övergripande målsättning: att erhålla en långsiktigt hållbar och kvalitativt hög virkesproduktion. Det skulle bäst kunna uppnås genom att främja ett mer tillfredställande tillstånd i landets skogar.

Anmälningssplikten vid slutavverkning infördes genom 1979 års skogsvårdslag med syftet att möjliggöra statlig kontroll över både avverkningen och återväxten. (Enander, 2007). Genom denna lagstiftning gavs skogsvårdsstyrelsen befogenhet att övervaka virkesuttaget samt säkerställa att återväxtåtgärder vidtog. Lagen syftade dessutom att skapa förutsättningar för ett formaliserat samråd mellan skogsägare och länsstyrelse. Länsstyrelsen erhöll därmed möjligheten att utifrån naturvårdshänsyn, framföra ytterligare lokala restriktioner utöver dem som explicit angavs i skogsvårdslagen (Prop. 1978/79:110).

Principen frihet under ansvar infördes i 1993 års skogsvårdslag (Enander, 2007). Mycket kritik hade riktades mot 1979 års skogsvårdslag då många var missnöjda med hur lagen detaljstyrde skogsbruket. Många ansåg att lagen hindrade anpassning till lokala förhållanden och begränsade skogsägarens handlingsfrihet (Appelstrand, 2007). Vi ansåg att 1993 års skogsvårdslag markerade ett skift i skogsvårdslag med den nya principen i fokus, vilket innebar en minskad detaljreglering med större frihet för skogsägare att bruka sin skog mer fritt än tidigare. Skogsägaren slapp nu de tidigare stränga skyldigheterna att röja och gallra sina skogar samt betala dyra skogsvårdsavgifter. Friheten att bedriva sin skogsverksamhet i den inriktningen man själv ville.

Vi tolkade den enskilde skogsägarens ökade ansvar som en form av kompromiss. I utbyte mot större frihet inom lagens ramar, tilldelades skogsägaren ett utökat ansvar att självständigt uppnå lagstiftningens mål genom tillämpning av relevant kunskap. Detta ansvar förutsattes i sin tur möjliggöras genom en ökad insats från skogsvårdsorganisationer, vilket enligt skogsvårdslagstiftningen skulle fokusera mer på rådgivning och kunskapsspridning snarare än ekonomiska bidrag. Denna inriktning på rådgivning kan liknas i 1903 års skogsvårdslag, där statens styrning var mindre präglad av tvångsåtgärder. Följaktligen innebar denna utveckling att det individuella ansvaret för finansiering och genomförande av skogliga åtgärder i högre grad lades på skogsägaren själv.

4.2.4 Skogens ålder – Rättsliga begrepp i förändringens spår

Den första lagen som stadgar ett slags skydd för *ungskog* är den dimensionslag som antas i september 1874 som gällde för Norrbottens kustland. Syftet med denna lag var att skydda ungskogen mot den skövlingen som uppstått på grund av höjd efterfrågan efter det Fransk-Tyska kriget (Holmberg, 2005). Det var inte förens 1923 som ett direkt rättsligt skydd upprättades för den unga skogen.

I 1923 års skogsvårdslag ersätts begreppet *ungskog* från 1918 års provisoriska lag med *yngre skog*. Förändringen väckte kritik från vissa riksdagsledamöter eftersom

det innebar en höjning av skyddsåldern, vilket i sin tur skulle begränsa avverkningssmögjligheterna och därmed minska den ekonomisk avkastningen (Enander, 2007). *Yngre skog* skulle betyda ett bestånd som ännu inte hade nått åldern då träden effektivt kunde fungera som fröträd (Stjernquist, 1973). Hur det tillämpades avgjordes av skogsvårdsstyrelsen och skulle anpassas efter de regionala förutsättningar, men generellt sattes åldern högre än vad som tidigare avsågs med *ungskog* (Appelstrand, 2007).

Med hjälp av en komparativ analys, alltså för att förstå likheter och skillnader mellan lagar (Valguarnera, 2015) ersattes begreppet *yngre skog* från 1923 års SVL med *utvecklingsbar skog* i 1948 års SVL. Denna förändring innebar en ytterligare höjning av skyddsåldern med omkring 20 år, vilket skulle innebära att ytterligare grovt räknat 2,5 miljoner hektar skulle räknas som skyddad skog (Enander, 2007). Begreppet *utvecklingsbar skog* definierades med utgångspunkt i skogens ekonomiska utvecklingspotential snarare än en fastställd ålder. Begreppsändringen var en åtgärd som enligt departementschefen skulle leda till en effektivare skogsvård och säkerställa skogens produktionsförmåga. Ur ett rättshistoriskt perspektiv (Gräns, 2015) skedde begreppsforändringen för att förenklade tillämpningen genom att avlägsna behovet av att väga samman både ekonomiska faktorer och skogens ålder, som man var tvungen att göra med 1923 benämning *yngre skog*, vilket kunde tolkas på varierande sätt (Prop. 1948:34). Benämningen *utvecklingsbar skog* ledde dock till kritik från vissa skogsvårdsstyrelser om kriterierna angående vad som skulle räknades som *utvecklingsbar skog* och hur det skulle tillämpas utifrån lagen (Enander, 2007).

I 1979 års skogsvårdslag saknas benämningen *utvecklingsbar skog*. Istället vidareutvecklas skyddet för växande skog till att skogsbeståndet bör bevaras under den tidsperiod då den genererar den största årliga volymproduktionen i genomsnitt. Det innebär att avverkning skulle skjutas upp så länge den årliga tillväxten överstiger den genomsnittliga tillväxten under tidigare år. Där lägsta avverkningsålder för olika trädslag, regioner och boniteter meddelas i lagens föreskrifter (Prop. 1978/79:110).

I 1993 skogsvårdslag bibehålls skyddet av växande skog som fastslagits i 1979 års skogsvårdslag, men lättar på detaljregleringen och omformuleras till att bli mer grundläggande (Appelstrand, 2007). Detta som kan ses i linje med lagens övergripande syfte om att lätta på detaljregleringen.

4.2.5 Statligt intresse - Hur skogen reglerats i linje med statens behov

I 1734 års lag framträder skogspolitiken som starkt präglad av restriktioner (Eliasson & Hamilton, 1999). För att förstå detta ur ett rättshistoriskt perspektiv, alltså hur lagen förhåller sig till tiden och samhället (Gräns, 2015) så dominerades statens intresse av *bärande träd* och säkerställa bergsbruksindustrin fortlevnad. Detta innefattade en tydlig ambition att upprätthålla en hållbar produktion av träkol, vilket var viktigt för att trygga järnhanteringens långsiktighet. Staten som gradvis inriktade sig mer på export, etablerade en monopolistisk prissättningsstrategi för järnets avsättning (Stridsberg & Mattsson, 1980). De restriktiva bestämmelserna i 1734 års lag tolkade vi därför som ett medel för att begränsa skogsproduktionen med syftet att hålla järnpriserna högt på exportmarknaden.

Inrättandet av skogsvårdsstyrelsen i 1903 års skogsvårdslag utgjorde ett betydelsefullt steg i statens engagemang i skogsbruket. Som statlig förvaltningsmyndighet fick skogsvårdsstyrelsen en central roll i såväl tolkning som tillämpning av lagen, vilket innebar att staten fick ett direkt inflytande över skogspolitiken genomförande på lokal nivå (Nylund, 2009). Vi tolkade detta som ett avgörande moment i utvecklingen av statens skogspolitik, då de möjliggjorde en mer direkt relation mellan staten och de enskilda skogsägarna. Genom skogsvårdsstyrelsen myndighetsutövning kunde statens skogliga intressen få genomslag i praktiken, vilket i sin tur förstärkte det statliga inflytandet över hur Sveriges skogar förvaltades.

Med hjälp av den rättsdogmatiska analysen, alltså för att försöka förstå lagens innebörd (Hjertstedt, 2021), så tydliggjordes statens intresse i 1923 års skogsvårdslag att skog skulle användas för skogsproduktion och skogsägaren ålades en skyldighet att bruka sin skogsmark i detta syfte (Appelstrand, 2007). Samtidigt framgick det i propositionen till lagen att lagstiftningen inte var avsedd att förhindra alternativ markanvändning för andra kulturändamål (Prop. 1923:104). Vi tolkade detta som att lagstiftningen eftersträvade en tydlig gränsdragning mellan skogsmark och betesmark. Där *skogsbörd* utgjorde grunden i denna distinktion. Genom denna distinktion skulle ett ”korrekt” bruk av marken främjas, vilket innebar att till exempel bete efter avverkning inte betraktades som förenligt med lagens intentioner. Samtidigt kan formuleringen i lagen tokas som ett uttryck för kompromiss mellan statens produktionsintressen och markägarens självbestämmande. I utbyte mot skyldigheten att bruka marken i enlighet med skogsskötsel principer erbjöd staten, via skogsvårdsstyrelsen stöd i form av rådgivning och ekonomiska bidrag för att möjliggöra ett tillfredställande skogstillstånd som skulle kunna ge hög ekonomisk avkastning.

I 1948 års skogsvårdslag var det statliga intresset av skogen att uppfylla ett tillfredställande ekonomiskt utbyte. Den övergripliga målsättningen i lagen var att

skapa ett hållbart skogsbruk med långsiktiga säkerställda virkesproduktion. Skogsvård var enligt lagen varje skogsägares ansvar (Appelstrand, 2007). Vi ansåg att detta ansvar sågs som ett accepterat ”pris” i utbyte mot fortsatt statligt stöd och skydd. Att staten fortsatte att stödja och värna det småskaliga bondeskogsbruket genom skogsvårdsstyrelsen mot yttre intressen, men ställde i gengäldkrav på en mer aktiv och förbättrad skötsel med tydligt fokus på virkesproduktion.

Under 1970-talet ökade statens intresse i skogspolitik. Det ökade intresset hade sin grund i befarad virkesbrist som förstärktes av oljekrisen i mitten av 1970-talet. Denna oro lade grunden i den striktare detaljregleringen som infördes i 1979 års skogsvårdslag (Appelstrand 2007). Det grundläggande statliga intresset i 1979 års skogsvårdslag kan i likhet med tidigare skogslagstiftning tolkas som ett uttryck för en ambition att främja en hög ekonomisk avkastning. I 1979 års skogsvårdslag infördes för första gången staten intresse av naturvårdshänsyn uttryckligt i en skogsvårdslag.

I 1993 års skogsvårdslag breddades statens intresse i andra intressentområden än virkesproduktion. Där naturvårdshänsynen jämföras med virkesproduktion och andra intresseområden infördes i lagen, såsom rennäringen. Under senare delen av 1980-talet ledde flera samverkande faktorer till en förändrad inriktning inom skogspolitiken. På nationell nivå fanns en politisk vilja att möta de växande kraven på miljö- och bevarandefrågor inom skogsbruket, vilket hade vuxit fram genom nu kunskap och en stark, medveten miljöopinion (Appelstrand 2007).

4.2.6 Naturvård, ekologisk hänsyn och samhällsintressen - Rättens strävan mot ett multifunktionellt skogsbruk

1903 års SVL inrättade olika former av skyddsskogar i LAS. Dessa skogar hade ett särskilt skydd då hänsynslös avverkning i dessa områden ansågs få allvarliga påverkningar. Lagstiftarna var rädda för att barrskogens gräns skulle dra sig tillbaka i fjällnära områden samt att man ville ha ett skydd för fjällvindar (RSKR 1903:136). Även om dessa skyddsskogar kan tolkas som ett tidigt uttryck för naturvård, var det i första hand funktionellt snarare än ekologiskt - målet var att skydda markens produktionsförmåga och klimatiska stabilitet, inte biologisk mångfald i modern mening.

Indelningen av enskildes skogar i kategorierna *svårföryngrad skog* och *icke svårföryngrad skog* i 1923 års SVL (Appelstrand, 2007) tolkade vi som ett uttryck för lagstiftningens ambition att främja skogens produktionsförmåga. Kategoriseringen förefaller ha syftet till att skapa förutsättningar för ett mer

ändamålsenligt skogsbruk. Där även *svårföryngrade skogar* kunde inkluderas i en aktiv förvaltning. I linje med lagens övergripande mål om att skogen skulle nyttjas för *skogsbörd*, innebar det att *svårföryngrad skog* med dess särskilda bestämmelser fick möjlighet att öka andelen skog som kunde utvecklas till att få ett mer tillfredsställande skogstillstånd.

Debatten om naturvård i Sverige har varit levande och ständigt utvecklats sedan början av 1900-talet. År 1909 markerade ett viktigt år i Sveriges miljöhistoria, då den första naturskyddslagen trädde i kraft samtidigt som Svenska Naturskyddsföreningen bildades (Skogsstyrelsen, 2001). Dessa initiativ lade grunden för det svenska naturskyddsarbetet, men det skulle dröja flera decennier innan naturvårdsaspekter formellt inkluderades i skogslagstiftningen.

Trots den växande miljömedvetenheten under 1900-talet skedde ingen direkt reglering av skogsbrukets påverkan på naturen förrän 1974. Då infördes för första gången naturvårdsbestämmelser i skogsvårdslagen, vilket var ett avgörande steg mot ett mer hållbart skogsbruk. Vid den tiden byggde svensk skogspolitik främst på produktionsmål och ekonomiska incitament, vilket innebar att naturhänsyn främst var en frivillig aspekt. Det var först 1979 som naturvårdshänsyn blev en formell del av skogsvårdslagen (Enander, 2007). Detta innebar att skogsbrukare och myndigheter fick ett tydligare juridiskt ansvar att beakta skogens ekologiska värden.

En ännu mer omfattande förändring kom med 1993 års Skogsvårdslag, för första gången i svensk skogslagstiftning jämfördes målen för naturvård och virkesproduktion. Detta var en betydande förändring i skogspolitiken, där hållbarhet blev en central aspekt av skogsbruket. Lagen innebar även att skogsbruket måste ta hänsyn till andra viktiga faktorer, såsom rennäringen, vilket understryker skogens roll som en mångfacetterad resurs (Appelstrand, 2007).

Det är intressant att reflektera över varför det dröjde så länge innan naturvårdsaspekter fick en tydligare plats i skogspolitiken. En möjlig förklaring är att skogsbruk under större delen av 1900-talet sågs som en nyckelresurs för landets ekonomiska utveckling, och miljöfrågor fick ofta stå tillbaka för ekonomisk tillväxt. Samtidigt har Sveriges naturskyddsarbete varit starkt präglat av forskningsinsatser och politiska initiativ, där ökad kunskap om skogens ekologiska betydelse har bidragit till förändrade lagar och regleringar.

Idag fortsätter diskussionerna om skogsbrukets framtid och naturvårdens roll inom skogspolitiken. Frågor som biologisk mångfald, klimatförändringar och hållbart skogsbruk är aktuella ämnen där olika intressen behöver balanseras. Den

historiska utvecklingen visar på en gradvis förändring mot ett mer ansvarsfullt och ekologiskt skogsbruk, men det kvarstår utmaningar i att säkerställa en hållbar skogsförvaltning för framtida generationer.

4.2.7 Övrigt

Vi väljer att inte föra en diskussion kring de lagar som faller under kategorin *Övrigt*, eftersom vi vill begränsa vår uppsats.

5. Slutsats

Utvecklingen av den svenska skogslagstiftningen speglar en lång och komplex process där statens vilja att styra brukandet av skogen ständigt har balanserats mot skogsägarnas rätt till självbestämmande. Från den tidigmoderna statens försök att säkra skogsresurser för kronans och bergsbrukets behov, till 1900-talets mer centraliserade och produktionsinriktade regelverk, och slutligen till 1990-talets princip om *frihet under ansvar* - varje epok har präglats av sina egna mål, förutsättningar och konflikter.

En återkommande utmaning i skogslagstiftningens historia har varit att intentionerna bakom lagarna inte alltid har fått det genomslag som lagstiftarna hoppats på. Lagtexter har ofta formulerats med vaga begrepp och stort tolkningsutrymme, vilket lämnat mycket ansvar till myndigheter och lokala aktörer. I vissa fall har detta lett till innovation och ökad kunskap bland skogsägare, i andra fall till otillräcklig efterlevnad och oförutsedda konsekvenser, såsom utglesade skogar och bristande återväxt.

Att stifta lagar som reglerar långsiktiga naturresurser som skog är därför särskilt svårt - lagarna måste inte bara ta hänsyn till ekonomiska och ekologiska mål, utan även kunna anpassas till olika geografiska förhållanden, förändrade marknader och ideologiska skiften. I denna kontext är det tydligt att lagstiftning aldrig är ett neutralt tekniskt verktyg, utan ett uttryck för sin tids värderingar och maktförhållanden. Den svenska skogsvårdslagstiftningens historia visar hur politiska ambitioner, vetenskapliga ideal och marknadens behov ständigt omförhandlas i mötet med verkligheten. Resultatet är en skogspolitik som alltid är i rörelse - formad lika mycket av sina mål som av sina kompromisser.

Vi författare till denna uppsats finner det särskilt intressant att reflektera över hur framtida skogslagstiftning kommer att utformas. Kommer den nuvarande modellen med svag, målstyrd och decentraliserad bottom-up-styrning att bevaras, eller kommer pendeln att svänga tillbaka mot en mer centraliserad och detaljreglerad styrning? Det återstår att se, men det är tydligt att skogspolitiken även i framtiden kommer att präglas av avvägningar mellan tillit och kontroll.

6. Referenser

6.1 Litteratur

- Appelstrand, M. (2007). Miljömål i skogsbruket – en studie av den svenska modellen. Diss. *Lund studies in sociology and law* 26, Lund, Lund University.
<https://portal.research.lu.se/en/publications/milj%C3%B6m%C3%A5let-i-skogsbruket-styrning-och-frivillighet>
- Appelstrand, M. (2012). Development in Swedish forest policy and administration – from a “policy of restriction” toward a “policy of cooperation”. *Scandinavian Journal of Forest Research*. 27(2), pp 186–199.
<https://doi.org/10.1080/02827581.2011.635069>
- Carbonnier, C. (1978). Skogarnas vård och föryngring. I: Skogshögskolan 150 år: Problem och idéer i svenskt skogsbruk 1828–1978. Sveriges lantbruksuniversitet.
- Ekelund, H. Hamilton, G. (2001). Skogspolitisk historia. Rapport 8A 2001: Skogsstyrelsen.
<https://shop.skogsstyrelsen.se/shop/9098/art45/4646045-67b381-1695.pdf>
- Eliasson, P. Hamilton, G (1999). “Blifver ondt att förena sigh” – några linjer i den svenska skogslagstiftningen om utmark och skog. i: Pettersson, R. Skogshistorisk forskning i Europa och Nordamerika (red). S. 47.
- Eliasson, P. Törnlund, E. (2018). Swedish State Forestry, 1790-2000. Från: Managing Northern Europe's Forests: Histories from the Age of Improvement to the Age of Ecology [ed] K. Jan Oosthoek, Richard Hölzl, Berghahn Books, 2018, s. 248–287
- Enander, K-G. (2000). Riksdagsdebatten 1903 om vår första nationella skogsvårdslag. (Årsskrift år 2000): Södra.
<https://skogshistoria.se/wp-content/uploads/2018/03/%C3%85rsskrift-2000-s-71-82-K-G-Enander-Riksdagsdebatten-1903.pdf>
- Enander, K-G. (2007). Skogsbruk på samhällets villkor: Skogsskötsel och skogspolitik under 150 år. Rapport 1. Institutionen för skogens ekologi och skötsel, Sveriges Lantbruksuniversitet. https://pub.epsilon.slu.se/8483/1/Enander_K-G_111130.pdf
- Enander, K.-G. (2011). Ekologi, skog och miljö: Vetenskap och idéer under 300 år. Rapport 1, Institutionen för skogens ekologi och skötsel, Sveriges lantbruksuniversitet. https://pub.epsilon.slu.se/8484/1/Enander_K-G_111201.pdf
- Engström, A.C. (2024). Skogskris och resurskonflikt: Debatten om skogsödande i Sverige 1740–1820. *Historisk Tidskrift*, 144(2), 200–220. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1865169/FULLTEXT01.pdf>
- Förvaltningshistorisk ordbok. (u.å.). Hemman. Svenska litteratursällskapet i Finland.
<https://fho.sls.fi/uppslagsord/5788/hemman/>
- Gadd, C.-J. (2020). Jordnaturernas fördelning i Sveriges län år 1700. En rekonstruktion, samt en jämförelse med förhållandena vid 1500-talets mitt. Göteborg Papers in Economic History, nr 27. Göteborgs universitet, Institutionen för ekonomi och samhälle, enheten för ekonomisk historia.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/66153/gupea_2077_66153_1.pdf

- Gräns, M. (2018). Allmänt om användningen av andra vetenskaper inom juridiken, i: Nääv, M & Zamboni, M (red) Juridisk Metodlär, s 429. Studentlitteratur.
- Hjertstedt, M. (2019). Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt. *Festskrift till Örjan Edström*. Umeå: Juridiska institutionen, Umeå universitet, pp, 165-173.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1319630/FULLTEXT01.pdf>
- Holmberg, L-E. (2005). Skogshistoria år från år 1177–2005 – Skogspolitiska beslut och andra viktiga händelser i omvärlden som påverkat Skogsvårdsorganisationens arbete. Rapport 5 2005: Skogsstyrelsen.
<https://shop.skogsstyrelsen.se/shop/9098/art87/4646087-1abef6-1735.pdf>
- Isacson, M. (2018). Träkol – bergsbrukets oundgängliga och konfliktfyllda energiresurs. *Skogshistoriska Sällskapetets årsskrift, 2018, s. 39–51*.
<https://skogshistoria.se/wp-content/uploads/2019/01/A%CC%8Arsskrift-2018.-Tra%CC%88kol-bergsbrukets-oumba%CC%88rliga-och-konfliktfyllda-energirresurs.pdf>
- Jareborg, N. (2004). Rättsdogmatik som vetenskap. *Svensk Juristtidning*, 2004(1), s. 1–10. <https://svjt.se/svjt/2004/1>
- Kardell, L. (1988). Skogsvårdens uppkomst. *Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift*, 127, 163–181.
<https://www.ksla.se/wp-content/uploads/2012/06/Skogsv%C3%A5rdens-uppkomst.pdf>
- Lagerquist, L. Lindqvist, H. (1999). Den svenska skogens historia. Norstedts förlag. ISBN 91-1-300670-3.
- Lothigius, W. (red.) (1945). Sveriges Skogsvårdsstyrelser 1905–1944.
- Nylund, J.-E. (2009). Forest legislation in Sweden. *Institutionen för skogens produkter*, Sveriges lantbruksuniversitet. Rapport nr 14. ISSN: 1654-1383.
<https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=24844>
- Nääv, M, Zamboni, M. (red.) (2018) Juridisk Metodlär. Andra upplagan. Studentlitteratur.
- Riksdagen. (u, å). *Ordbok*. Sveriges riksdag: <https://www.riksdagen.se/sv/ordbok/#l-11>
- Sandgren, C. (2007). Rättsvetenskap för uppsatsförfattare. Första upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Stridsberg, E. Mattsson, L. (1980). Skogen genom tiderna: Dess roll för lantbruket från forntid till nutid. AB Boktryck, Helsingborg. ISBN 91-36-01398-6
- Stjernquist, P. (1973). *Laws in the forests: a study of public direction of Swedish private forestry*. Acta Reg. Societatis Humaniorum Litterarum LXIX, Gleerup, Lund
- Undén, Ö. (1969). Svensk sakrätt II: Fast egendom. Förra avdelningen. 6:e genomskedd upplagan. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1759603/FULLTEXT01.pdf>
- Valguarnera, F. (2018). Komparativ juridisk metod, i: Nääv, M & Zamboni, M (red) Juridisk Metodlär, s 143. Studentlitteratur.
- Von Segebaden, G. (1999). Riksskogstaxeringen 75 år - utvecklingen 1923–1998 i korthet. *Skogshistorisk Tidskrift*, 1999(1), pp, 20–37.

<https://skogshistoria.se/wp-content/uploads/2018/03/%C3%85rsskrift-1999-s-20-37-G-von-Segebaden-Riksskogstaxeringen-75-%C3%A5r.pdf>

- Warde, P (2006) Fear of Wood Shortage and the Reality of the Woodland in Europe, c.1450–1850, *History Workshop Journal*, Volume 62, Issue 1, Autumn 2006, Pages 28–57, <https://doi.org/10.1093/hwj/dbl009>
- Wieslander, G. (1936). Skogsbristen i sverige under 1600- och 1700-talen. *Svenska Skogsvårdsföreningens Tidskrift 1936*.
- Ödberg, C. (2004). Skogsavverkningsrätt. Diss. Luleå tekniska universitet. Luleå: Luleå tekniska universitet: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A999409&dswid=3848>
- Östlund, L. (red.) (1997). Människan och skogen: från naturskog till kulturskog. Stockholm: Nordiska museet. (Skrifter om skogs- och lantbrukshistoria, 11).

6.2 Offentliga tryck

Referenslista – Lagar, propositioner och offentligt tryck

- Prop. 1923:104. *Kungl. H proposition Nr 104*. Stockholm: Kungl. Boktryckeriet.
- Prop. 1948:34. *Kungl. Maj:ts proposition nr 34 med förslag till skogsvårdslag*. Stockholm: Kungl. Boktryckeriet.
- Prop. 1978/79:110. *Riktlinjer för skogspolitiken m.m.* Stockholm: Finansdepartementet.
- Prop. 1992/93:223. *Om en ny skogspolitik*. Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- Rskr. 1903:136. *Riksdagens skrifvelse till Konungen angående skogslagstiftning och därmed i samband stående ämnen..* Stockholm: Riksdagen.
- SFS 1923:212. *1923 års Skogslagar*. Skogsvårdstyrelsernas ströskrifter VI. Svenska skogsvårdsföreningens förlag. Stockholm.
- SFS 1948:237. *Skogsvårdslag (1948:237)*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- SFS 1979:429. *Skogsvårdslag (1979:429)*. Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- SFS 1993:553. *Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)*. Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- SOU 2024:94. *Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- Sveriges Rikes Lag. (1734). *Sveriges Rikes Lag Gillad och antagen på Riksdagen Åhr 1734*. Faksimil. Litteraturbanken.

<https://litteraturbanken.se/forfattare/Anonym/titlar/SverigesRikesLag1734/sida/89/faksimil>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Sveriges skogar har under lång tid varit en central del av både den nationella ekonomin och det svenska landskapets identitet. I takt med industrialiseringen på 1800-talet ökade efterfrågan på virke kraftigt, vilket ledde till omfattande avverkningar och en växande oro för skogarnas framtid. Denna utveckling blev särskilt märkbar i samband med det skifte från självhushållning till marknadsproduktion som präglade det svenska jord- och skogsbruket vid sekelskiftet 1900. Som ett svar på denna oro infördes 1903 års lagstiftning om skogsvård - den första egentliga regleringen av privatskogsbruket i Sverige. Denna lag markerade en brytpunkt i skogspolitiken, där staten trädde in som garant för en långsiktig hushållning med skogsresursen.

Under 1900 – talet har skogsvårdslagstiftningen successivt utvecklats i takt med förändrade samhällsintressen och nya synsätt på naturresurser. Från en tydlig produktionsinriktad syn på skogen, där virkesavkastning stod i fokus har lagstiftningen gradvis breddats till att även omfatta hänsyn till naturvård, kulturmiljöer och andra samhällsintressen. Exempelvis började miljöaspekter få tydligare genomslag i 1979 års skogsvårdslag, vilket ytterligare förstärktes genom 1993 års skogsvårdslag, där principen “frihet under ansvar” myntades som en vägledande riktlinje för privatskogsbruket.

Den historiska förändringen av skogslagstiftningen speglar således hur olika samhällsintressen successivt integrerats i rättsordningen. Att analysera denna utveckling ger inte bara insikt i juridiska förändringar, utan även i hur staten formulerar och omformulerar sin syn på vad skogen är - och bör vara till för, samt erhålla insikt i de faktorer som föranlett dessa formuleringar och de efterverkningar de har medfört.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

Alla författare till arbetet måste kryssa i sitt godkännande. Ta bort eller lägg till rader beroende på antalet författare. Ta bort den här texten när den inte längre behövs.

☒ JA, jag, Adam Eliasson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☒ JA, jag, Henry Arnvik har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.